

**LOKALNA AKCIJSKA SKUPINA
TOTI LAS**

ZA OBMOČJE OBČIN DUPLEK, KUNGOTA, PESNICA,
ŠENTILJ IN MESTNE OBČINE MARIBOR

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA

Januar 2008
(dopolnjena marec 2009)

LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA ZA PROGRAMSKO OBDOBJE 2007 – 2013

Nosilec priprave strategije:

Lokalna akcijska skupina TOTI LAS

Pobreška cesta 20, 2000 Maribor

Projektna skupina:

Keuc Boris, (MRA)
Doris Pavuna Stanko, (MRA)
Marko KAC, (MRA)
Petra Klarič, (MO Maribor)
Petra Pucko, (Občina Šentilj)
Karmen Kotnik, (Občina Pesnica)
Venčeslav Senekovič, (Občina Pesnica)
Jernej Senekovič, (Občina Kungota)
Mitja Horvat, (Občina Duplek)
Franc Beber, Občina Duplek)
Boris Rožman, (Zveza zadrug Maribor)
Danica Haložan, (Občina Pesnica)
Stanka Klemenčič Kosi, (KGZS)
Zdravko Eder, (Društvo Štibl)
Tanja Senekovič, (Štajerski tehnološki park)
Darja Viher, (TIC Na vasi za Vas)
Boštjan Kremljak, (kmetovalec)
Dušan Rapoc, (Ribe Maribor d.o.o)
Romana Jamšek, (TD Svečina)
Maja A Henke, (Štajerska gospodarska zbornica)
Sabina Horvat, (Vinogradništvo Horvat)
Bojan Protner, (Vinogradništvo Joanes)
Simona Hauptman, (KGZS)

KAZALO

1.	UVOD	3
2.	ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS	5
2.1	SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI	5
2.1.1	VELIKOST OBMOČJA LAS	5
2.1.2	UTEMELJITEV GEOGRAFSKE ZAOKROŽENOSTI OBMOČJA	6
2.2	GOSPODARSKI POLOŽAJ OBMOČJA LAS	23
2.3.	DEMOGRAFSKE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI	34
2.4	OPIS DOSEDANJIH AKTIV. S PODROČJA RAZVOJA PODEŽ. NA OBMOČJU LAS	41
3	SWOT ANALIZO RAZVOJNIH MOŽNOSTI OBMOČJA.....	46
4	RAZVOJNA VIZIJA OBMOČJA TOTI LAS.....	54
4.1.	STRATEŠKI CILJI	55
4.2.	PREDNOSTNE NALOGE IN URESNIČEVANJE STRATEŠKIH CILJEV	55
4.3.	PRIČAKOVANI REZULTATI PO POSAMEZNIH PRIORITETA/PROGRAMIH.....	65
4.4.	PREDNOSTNE NALOGE LRS PO CILJIH IN UKREPIH H KATERIM PRISPEVAJO	66
5.	STRATEGIJO ZA IZVEDBO.....	70
5.1	OPIS PRIPRAVE STRATEGIJE PO PRISTOPU »OD SPODAJ NAVZGOR«	70
5.2	TERMINSKI NAČRT ZA DOSEGANJE CILJEV	73
5.3	OCENA INOVATIVNIH IN OBSTOJEČIH AKTIVNOSTI	74
5.4	PRENOSLJIVOST STRATEGIJE NA DRUGA OBMOČJA.....	75
5.5	OCENA TRAJNOSTI STRATEGIJE.....	76
5.6	OPIS MOŽNIH RAZPOLOŽLJIVIH FINANČNIH VIROV ZA IZVAJANJE STRAT.	76
5.7	OPIS SPREMLJANJA IN OCENJEVANJA IZVEDBE STRATEGIJE, KRITERIJI IN KAZALNIKI.....	77

1. UVOD

Lokalna razvojna strategija (LRS) je rezultat skupnih prizadevanj za trajnostni razvoj podeželskega območja, izboljšanja kakovosti bivanjskega okolja, povečanja prepoznavnosti in povezanosti območja ter izboljšanja možnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti in podjetništva na podeželskem območju Mestne občine Maribor in občin Dupleka, Kungote, Pesnice in Šentilja.

Priprava strategije temelji na dveh Razvojnih programih podeželja in sicer RPP Gurmansko rokodelska pot (MO Maribor in Duplek) ter RPP za območje občin Pesnica, Šentilj in Kungota, ki sta bila pripravljena v letih 2005 – 2006. Prvi dokument je bil narejen za mnogo širše območje, vendar je splet okoliščin in drugačni dogovori med posameznimi občinami in zainteresiranimi partnerji povzročil dokaj veliko razdrobljenost v regiji. Posledica je relativno veliko število LAS-ov v Podravju.

Namen lokalne razvojne strategije je v sodelovanju s partnerju po principu **»od spodaj navzgor«** analizirati stanje na podeželju, opredeliti vizijo in cilje razvoja območja ter določiti prednostne naloge in strategijo za uresničitev le-teh v programskem obdobju 7 let.

LRS je pripravljena v skladu s Smernicami in priporočili za izvajanje pristopa LEADER v programskem obdobju 2007 – 2013 in Javnim razpisom za izbor in potrditev Lokalnih akcijskih skupin, upravičenih do sredstev za izvajanje pristopa Leader.

Strategija upošteva načela pristopa LEADER:

1. Lokalne razvojne strategije izhajajo iz območja in temeljijo na medsektorskem povezovanju.
2. Pristop »od spodaj navzgor«
3. Lokalne akcijske skupine (LAS) – Javno-zasebna partnerstva.
4. Inovativnost pri pripravi in izvajanju ukrepov.
5. Povezani in več sektorski ukrepi oz. aktivnosti.
6. Vzpostavitev mreže lokalnih partnerstev.
7. Izvajanje projektov sodelovanja.

Svet Evrope je septembra 2005 sprejel Uredbo št. 1698/2005 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) za obdobje 2007-2013. V skladu s strateškimi smernicami EU je Slovenija pripravila Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja in Program razvoja podeželja (PRP) 2007-2013. Slednji je bil s strani Evropske komisije potrjen dne

12.09.2007 in predstavlja skupni programski dokument Slovenije in Evropske komisije ter osnovo za črpanje 1,16 milijarde evrov finančnih sredstev za izvajanje prednostnih nalog EU in Slovenije na področju razvoja podeželja. EKSRP bo prispeval dobrih 900 milijonov EUR, preostali del, približno 259 milijonov evrov, pa Slovenija. Temeljni cilji, za katere se bodo ta sredstva namenjala, so naslednji:

- ✱ izboljšanje konkurenčnosti kmetijstva in gozdarstva (os 1),
- ✱ podpiranje upravljanja z zemljišči in izboljšanje okolja (os 2),
- ✱ izboljšanje kakovosti življenja in spodbujanje različnih gospodarskih dejavnosti (os 3),
- ✱ krepitev lokalnih razvojnih pobud, njihovo organiziranje in podpora doseganju ciljev 1., 2. in 3. osi - pristop LEADER (os 4).

Uredba Sveta opredeljuje partnerski pristop k lokalnemu razvoju, izvajajo jo lokalne akcijske skupine (LAS), ki morajo:

- ✱ predlagati celovito lokalno razvojno strategijo ter biti odgovorne za njeno izvedbo;
- ✱ biti sestavljene iz različnih partnerjev javnega sektorja in civilne družbe. Na ravni odločanja morajo ekonomski in socialni partnerji ter drugi predstavniki civilne družne, kot so kmetje, kmečke ženske, mladi in njihova združenja, predstavljati vsaj 50 % lokalnega partnerstva;
- ✱ pokazati morajo sposobnost določitve in izvedbe razvojne strategije za to območje;
- ✱ zagotoviti povezanost območja, ki mora imeti dovolj kritične mase na področju človeških, finančnih in ekonomskih virov, da se lahko podpira trajnostna razvojna strategija;
- ✱ izbrati projekte, ki se financirajo v okviru strategije.

2. ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS

2.1 SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI

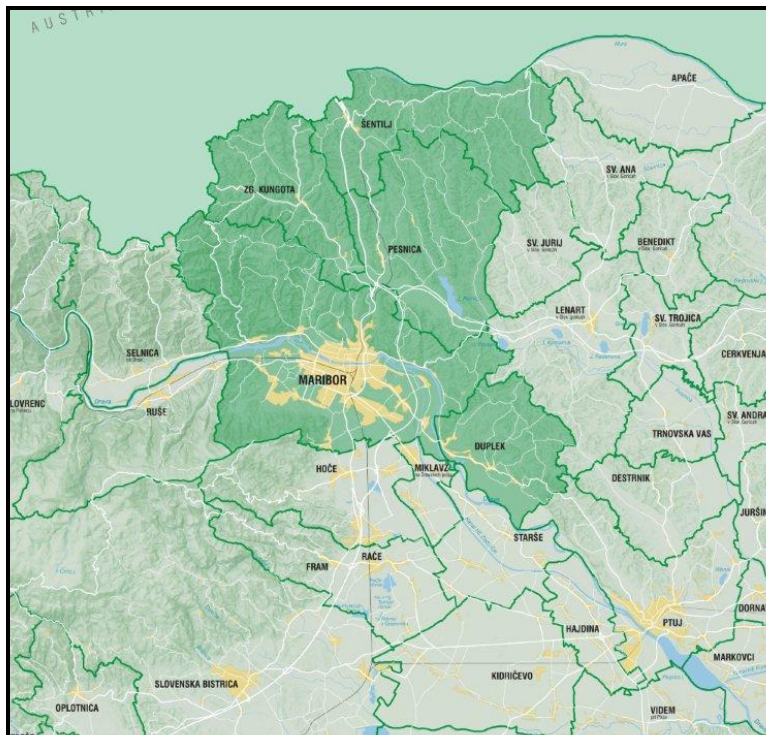
2.1.1 VELIKOST OBMOČJA LAS

Območje Lokalne akcijske skupine TOTI LAS združuje občine Duplek, Kungota, Pesnica, Šentilj in Mestno občino Maribor. Meri 340,83 km², kar predstavlja 15,71% ozemlja Podravske regije oziroma 1,68% slovenskega ozemlja.

Največja po površini in številu prebivalcev je med občinami območja Mestna občina Maribor, kljub izvzeti površini mesta Maribor. Tudi po gostoti prebivalcev je na prvem mestu in za 33,45% nad slovenskim povprečjem gostote poseljenosti. Najmanjša po površini je občina Duplek, med tem, ko je Občina Kungota na zadnjem mestu po številu prebivalcev.

Iz območja LAS je izvzeto mestno naselje Maribor, ki ima 110.582 prebivalcev in meri 37,65 km².

Slika1: slika območja LAS

Preglednica 1: Površina občin na območju LAS (brez mestnega naselja Maribor)

OBČINA	POVRŠINA V KM ²
Mestna občina Maribor	109,85
Občina Duplek	40,12
Občina Kungota	49,29
Občina Pesnica	76,23
Občina Šentilj	65,34
SKUPAJ	340,83

Vir: Statistični urad RS, december 2006

Preglednica 2: Površina in št. prebivalcev po občinah na območju LAS (brez mestnega naselja Maribor)

OBČINA	površina km ²	Št. prebivalcev
Mestna občina Maribor	109,85	18.051
Občina Duplek	40,12	6.298
Občina Kungota	49,29	4.683
Občina Pesnica	76,23	7.547
Občina Šentilj	65,34	8.494
SKUPAJ	340,83	45.073

Vir: Statistični urad RS; centralni register prebivalstva 2006

2.1.2 UTEMELJITEV GEOGRAFSKE ZAOKROŽENOSTI OBMOČJA

Območje predstavlja geografsko zaokroženo celoto z nadvse ugodno lego na križišču pomembnih evropskih poti. Leži ob reki Dravi in Muri, med Pohorjem, Kozjakom in Slovenskimi goricami, med Dravsko dolino in Dravskim poljem ter je del vinorodnih Slovenskih goric.

Najpomembnejše naselje je prav gotovo mesto Maribor, ki je gospodarsko, finančno, upravno, izobraževalno, kulturno in trgovsko središče severovzhodne Slovenije in s tem tudi nekako središče območja. Prebivalce združujejo skupne upravno zgodovinske okoliščine. Včasih velika občina Maribor, ki je še leta 1966 merila 750 km² in štela 175.000 prebivalcev se je leta 1980 razdelila na 6 občin (Maribor-Rotovž, Maribor-Pobrežje, Maribor-Tabor, Maribor-Tezno ter Maribor-Pesnica in Maribor-Ruše). Vse so bile združene v posebno družbenopolitično skupnost Maribor. Leta 1990 se je mesto upravno združilo v enoten prostor, iz

šestih občin pa so se oblikovale tri: Občina Maribor, Občina Ruše in Občina Pesnica. V procesu nastajanja novih občin so se vse tri še razdelile na manjše občine. Čeprav samostojne in neodvisne občine pa tudi danes združujejo in povezujejo skupna infrastruktura in skupno reševanje težav ter skupno načrtovanje v prihodnje.

Skupno celotnemu območju LAS je tudi dobro razvito društveno življenje na vasi. Navezanost na tradicijo, potreba po druženju in oddaljenost od večjih naselij, pogojujejo veliko število interesno raznolikega povezovanja in skupnih aktivnosti na podeželju. V društva se praviloma vključujejo najbolj aktivni prebivalci, zato so, vsaj nekatera, motor razvoja, druženja in ohranjanja socialnih odnosov in tradicije na vasi.

SPLOŠNA PREDSTAVITEV OBČIN OBMOČJA LAS:

Mestna občina Maribor

Središče Mestne občine Maribor je mesto Maribor, ki je drugo največje mesto v Sloveniji. Ima nadvse ugodno lego na križišču pomembnih evropskih poti, ob reki Dravi, med Pohorjem, Kozjakom in Slovenskimi goricami, med Dravsko dolino in Dravskim poljem.

Prednost lege je predvsem dobra prometna (cestna in železniška) povezava Maribora z ostalimi pomembnimi kraji, kot so Ljubljana, Zagreb in Gradec.

Območje današnje Mestne občine Maribora je bilo v začetku 12. stoletja del mejne grofije frankovske države. Da bi nadzorovali vhod v Dravsko dolino pred madžarskimi vpadi so na današnji Piramidi postavili trdnjavo, grad, ki se v dokumentih prvič omenja 20. oktobra 1164 kot castrum Marchburch.

Danes je Maribor gospodarsko, finančno, upravno, izobraževalno, kulturno in trgovsko središče severovzhodne Slovenije z vrsto institucij nacionalnega pomena. Maribor je univerzitetno in metropolitansko mesto.

Maribor je bil pred osamosvojitvijo Slovenije gospodarsko zelo razvito mesto, zato je bil val stečajev ob prehodu na tržno gospodarstvo velik udarec. Danes največ dohodka mestu prinašajo storitvene dejavnosti in industrija. V zadnjih letih se je zelo razvila trgovina (zrasli so številni novi nakupovalni centri) in bančno - finančni sektor.

Mesto Maribor ima tradicionalno številne mestne predele, med njimi Center, Koroška Vrata, Studenci, Nova Vas, Borova Vas, Kamnica, Melje, Magdalena, Radvanje, Tezno, Košaki, Malečnik, Tabor, Pobrežje in Dobrava ter Brezje.

Naselja Mestne občine Maribor: Bresternica, Celestrina, Dogoš, Gaj nad Mariborom, Grušova, Hrastje, Hrenca, Jelovec, Kamnica, Košaki, Laznica, Limbuš, Malečnik, Maribor, Meljski hrib, Metava, Nebova, Pekel, Pekre, Počehova, Razvanje, Ribniško selo, Rošpoh – dej, Ruperče, Šober, Srednje, Trčova, Vinarje, Vodole, Vrhov dol, Za Kalvarijo, Zgornji slemen – del, Zrkovci

V Mestni občini Maribor živi na območju 147,5 km² 110.582 prebivalcev. V območje LEADER spada primestje Maribora v velikosti 109,85 km² in 18.051 prebivalci.

Občina Duplek

Občina Duplek je bila ustanovljena z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij.

Leži na severozahodnem obrobju Slovenskih goric, kjer se s trto porasli griči spuščajo k obrežju reke Drave. To je pretežno hribovito gričevnato območje z majhnim delom ravninskega predela ob Dravi.

Meji na Mestno občino Maribor, Mestno občino Ptuj, Občino Lenart in Občino Destrnik, od občine Starše pa jo loči reka Drava.

Je pretežno kmetijsko usmerjena, na njenem območju ni industrijskih obratov, pa tudi ne večjih obrtnih obratov. Po statističnih podatkih je največ aktivnega prebivalstva zaposlenega v naselju bivališča (59% - kmetijstvo, drobna obrt, turizem na podeželju), le dobra četrtina aktivnega prebivalstva odhaja na delo v sosednje kraje Maribor, Ptuj, Lenart ali čez mejo v Avstrijo.

Na 39 km² živi približno 6.300 prebivalcev. Prebivalstvo je skoncentrirano predvsem v jugovzhodnem ravninskem delu občine, kjer poteka tudi najpomembnejša občinska prometnica – cesta Maribor Ptuj.

Občino Duplek sestavljajo naselja Ciglenca, Dvorjane, Jablanca, Sp. Korena, Sp. Duplek, Vurberk, Zg. Korena, Zg. Duplek, Zimica in Žikarce.

I

Občina Kungota

Občina Kungota je nastala leta 1994 in leži v gričevnatem svetu zahodnih Slovenskih goric. Tod je nekoč bilo področje Panonskega morja; njegove usedline so potoki razrezali v živahne gorice s podolgovatimi, ponekod strmimi a v vrh običajno lepo zaobljenimi slemenimi ter kopami, ki jih ločujejo grape. Prisojne strani pobočij so posejane z vinogradi in sadovnjaki, nižine z njivami in osojne strani z gozdovi.

V tej mladi, prijazni podeželski občini živi na površini 4.887 ha oz. 48,87 km² 4.804 prebivalcev, večina na podeželskem svetu, del pa v strnjenih naseljih.

Razprostira se severno od mesta Maribor in na vzhodu meji z občinama Šentilj in Pesnica, na severu pa se na osemnajstih kilometrih stika z Republiko Avstrijo.

Naselje Zgornja Kungota je naravno središče Zgornje Pesniške doline, ki je nastalo ob sotočju Svečinskega potoka in reke Pesnice ter tudi občinsko središče s centralnimi družbenimi funkcijami in sedežem občinske uprave.

Pretežni del gospodarstva občine predstavljajo kmetijstvo (predvsem vinogradništvo, sadjarstvo in v manjši meri živinoreja) turizem in trgovinsko -

storitvena dejavnost, ter manjša obrtniška dejavnost. V zadnjem času je nastalo nekaj novih industrijskih podjetij in manjših družb z omejeno odgovornostjo. Sama občina sodi med manj razvite občine, večina naselij leži v demografsko ogroženem področju. Javna gospodarska struktura v občini je srednje razvita.

Občina Kungota je občina v razvoju, občina, katere občani so ljudje, ki so vrasli v to zemljo, trmasti, vztrajni in vzdržljivi kot trta, ki jo negujejo s posebno skrbjo. Prav povsod je najti veliko prijaznih ljudi - občanov, ki radi volje postrežejo obiskovalca z dobro kapljico in okrepčajo s pristno domačo hrano.

Naselja Občine Kungota: Ciringa, Gradiška, Grušena, Jedlovnik, Jurski vrh, Kozjak nad Pesnico, Pesnica (v Kungoti), Plač, Plintovec, Podigrac, Rošpoh (Kungota), Slatina (Kungota), Slatinski dol, Spodnje Vrtnice, Svečina, Vršnik, Zg. Kungota, Zg. Vrtnice, Špičnik

Občina Pesnica

Prve zametke današnje občine Pesnica najdemo v nekdanji občini Maribor - Pesnica. Ta se je leta 1982 izločila iz Maribora in je obsegala večji del zahodnih Slovenskih goric v porečju zgornjega toka reke Pesnice. Na severu je segla do Mure, na jugu pa prek Pesniške doline do severnih pobočij mariborskih goric. Iz te občine so po prvi reformi lokalne samouprave nastale tri samostojne občine: Kungota, Pesnica in Šentilj.

Občina Pesnica je zanimiva lokalna skupnost, ki se lahko pohvali z izjemno bogato zgodovino, pestrimi naravnimi znamenitostmi in z jasno razvojno vizijo. Ena od odlik je zagotovo ohranjeno naravno okolje, kar je najbrž rezultat umnega kmetovanja in ekološke ozaveščenosti ljudi, ki se zavedajo odgovornosti do narave in okolja.

Občina Pesnica šteje danes nekaj več kot 7400 prebivalcev in se s 78 km² razprostira na obronkih slikovitih in razgibanih Slovenskih goric, kjer avtocesta proti Avstriji prečka reko Pesnico, in nato naprej proti severovzhodu. Meji na občine Maribor, Lenart, Kungota in Šentilj.

Več kot polovica gospodinjstev v občini je kmečkih. To pove veliko o kmetijskem značaju občine, v kateri pa postajajo vse pomembnejše tudi druge dejavnosti, zlasti turizem, malo gospodarstvo in storitvene dejavnosti.

Občina Pesnica, ustanovljena leta 1994, vključuje 4 KS: Jakobski Dol, Jarenina, Pernica in Pesnica pri Mariboru.

To je razgiban svet, v katerem prevladuje nizko, s potoki razrezano terciarno gričevje, zgrajeno iz laporjev in peščenjakov. Večino vodovja zbira Pesnica, ki teče

v zgornjem toku po ozki dolini. Najvišji deli so v povirju levih pritokov Pesnice nad Muro.

Občino Pesnica sestavljajo naselja: Dolnja Počehova, Dragučova, Drankovec, Flekušek, Gačnik, Jareninski Dol, Jareninski Vrh, Jelenče, Kušernik, Ložane, Mali Dol, Pernica, Pesnica pri Mariboru, Pesniški Dvor, Počenik, Polička Vas, Polički Vrh, Ranca, Ročica, Slatenik, Sp. Dobrenje, Sp. Hlapje, Sp. Jakobski Dol, Vajgen, Vosek, Vukovje, Vukovski Dol, Vukovski Vrh, Zg. Hlapje in Zg. Jakobski Dol.

Občina Šentilj

Občina Šentilj, ki leži na zahodnem delu Slovenskih goric, na razvodju Drave in Mure, sodi po velikosti in številu prebivalstva med srednje velike podeželske občine, čeprav se te značilnosti zaradi večje industrializacije, nove avtoceste in prisotnosti enega največjih železniških in cestnih mejnih prehodov v državi čedalje krčijo. Središče občine je naselje Šentilj, katerega starejši del je nastal ob župnijski cerkvi sv. Egidija ali sv. Ilja, po kateri ima kraj ime, novejši del pa se širi na južni strani po dolini Šentiljskega potoka.

Šentiljska okolica je naseljena že v predzgodovinski dobi, saj so tam odkrili sledove neolitske naselbine. Najdbe prav tako pričajo, da je tam potekala rimska cesta Poetovio – Flavium Solvensum (Ptuj – Lipnica). V srednjem in novem veku je kraj ležal ob cesti Dunaj – Ljubljana – Trst, ki se ji je leta 1846 pridružila železniška proga. Šentilj je bil sprva last solnograških nadškofov, ki so ga kasneje podarili admontskemu samostanu. Konec 19. stoletja pa je postal najpomembnejši branik slovenstva na naši severni meji.

Naselja občine Šentilj: Ceršak, Srebotje, Cirknica, Stara gora pri Šentilju, Zgornji Dražen Vrh, Svečane, Jurjevski dol, Trate, Kaniža, Vranji Vrh, Kozjak pri Ceršaku, Zgornja Velka, Kresnica, Zgornje Dobrenje, Ploderšnica, Zgornje Gradišče, Selnica ob Muri, Šentilj v Slov. goricah, Sladki Vrh, Šomat, Spodnja Velka, Štrihovec.
(Vir: internetne strani posameznih občin)

2.1.3. STRUKTURNE DANOSTI OBMOČJA

Območje spada med naravno in geografsko pestre pokrajinske enote severovzhodne Slovenije, ki ga sestavlja gričevnat svet zahodnih Slovenskih gor in ravninski del ob reki Dravi, delno ob reki Muri in Pesnici. Razgiban hribovit predel pokriva večino območja. V območja se rahlo dotakne tudi predalpski svet, kamor štejemo vzhodni del Pohorja in Kozjak.

Slovenske gorice predstavljajo gričevnat svet, kjer prevladujejo kmetijstvo, sadjarstvo in vinogradništvo. V nekaterih delih se je še ohranila tradicionalna slovenjegoriška kulturna krajina z ekstenzivno kmetijsko rabo-ekstenzivni travniki, visokodebelni senožetni sadovnjaki, gozdovi na severnih pobočjih, neregulirani potoki in zamočvirjena dna dolin. Ob nereguliranih potokih najdemo tudi življenjski prostor ogrožene vrste kosca - zlatovranke.

Slovenske gorice so ena najbolj individualiziranih krajin na Slovenskem. Značilna so nizka slemena in griči, prekinjeni s številnimi rečnimi dolinami. Te se raztezajo od severozahoda proti jugovzhodu. Podolgovate, domala premočrtne rečne doline oblikujejo značilno pokrajino dolov. Ta krajinski tip Slovenskih goric prevladuje tudi na IBA-ju, izpričan z imeni vasi, kot sta Jurovski dol in Spodnji Jakobski dol. Vz dolž najdaljših in najširših dolov tečejo potoki Velka, Globovnica in Jakobski potok. Samo tod najdemo nekoliko večja strnjena naselja, sicer so kmetije na gosto razporejene v dolgi nizih po slemenih goric (PERKO & OROŽEN ADAMIČ 1998).

Geološko so Slovenske gorice del nekdanjega bazena Panonskega morja. Zgrajene so iz rahlo nagubanih, slabo sprijetih neogenskih morskih usedlin. Na hribovitem območju kot matična osnova prevladuje glinasti lapor, predvsem tanki skladoviti sivi lapor, bogat na sljudi in karbonatih. Hitro razpada in ustvarja srednje globoka do globoka težka apnena tla, ki so podvržena plazenju, so težka za obdelavo, v suhem stanju trda, v vlažnem pa mazava. Zaradi nestabilnosti so občutljiva za večje posege, zato je pri obnovah trajnih nasadov, drugih melioracijskih posegih, infrastrukturnih delih in drugih posegih, potrebna previdnost in preverjanje stabilnosti. V dolini ob reki Pesnici so tla globoka, v veliki meri že drenirana. Tukaj se odvija intenzivna poljedelska pridelava.

Klimatske značilnosti

Slovenske gorice imajo prehodno panonsko celinsko podnebje. Značilen je temperaturni obrat, zato imajo pobočja in slemena v povprečju nekoliko višje temperature kot dna dolin (PERKO & OROŽEN ADAMIČ 1998). Povprečna količina padavin se giblje med 900 in 1100 mm, kar pomeni, da se območje uvršča med srednje bogata padavinska območja v Sloveniji. Južne lege so primerne za vinograde, bolj položne pa tudi za sadjarstvo. Ugodne so predvsem zaradi primerne

nadmorske višine med 250 in 400m, kjer ni velike nevarnosti prenizkih zimskih temperatur in pomladanskih mrazov.

Preglednica 3: Nekateri značilnosti območja

Območje	Tip	Kamnine (prevladujejo)	Podnebje	Padavine (povp. kol. padavin)	Značilna poselitev	Populacijska gibanja
Slovenske gorice	gričevje	Peski, gline in laporji, manj peščenjaka in apnenca	Prehodno panonsko celinsko	Med 900 in 1000 mm	Razložena poselitev ter značilna »cerkvena« naselja na slemenih	Depopulacija je vsesplošen proces, napredovala so samo nekatera središčna naselja
Dravska ravan	ravnina	Prodne in peščene usedline ter ilovno-glinenski nanosi	Zmerno celinsko podnebje	1000 mm	Značilna podolžna naselja ob cestah, ter mesta z razpršenimi obmestji	Med najgostejše poseljenimi območji v SLO, Priseljevanje predvsem v mesta in primestja (Maribor, Ptuj,)
Pohorje in Kozjak	hribovje	Jedro Pohorja sestavlja ogromen tonaliten lakolit, ki je z vseh strani obkrožen z metamorfnimi kamninami, te pa s sedimenti		Med 1100 in 1500 mm	Prevladujejo razložena naselja s 100 do 200 preb.	Na Podpohorskih gorah je trend priseljevanja, Kozjak depopulacijsko območje

Gozdnatost območja

Območje sodi v mariborsko gozdnogospodarsko območje, za katerega je značilna pokrajinska neenotnost in izredna krajinska pestrost.

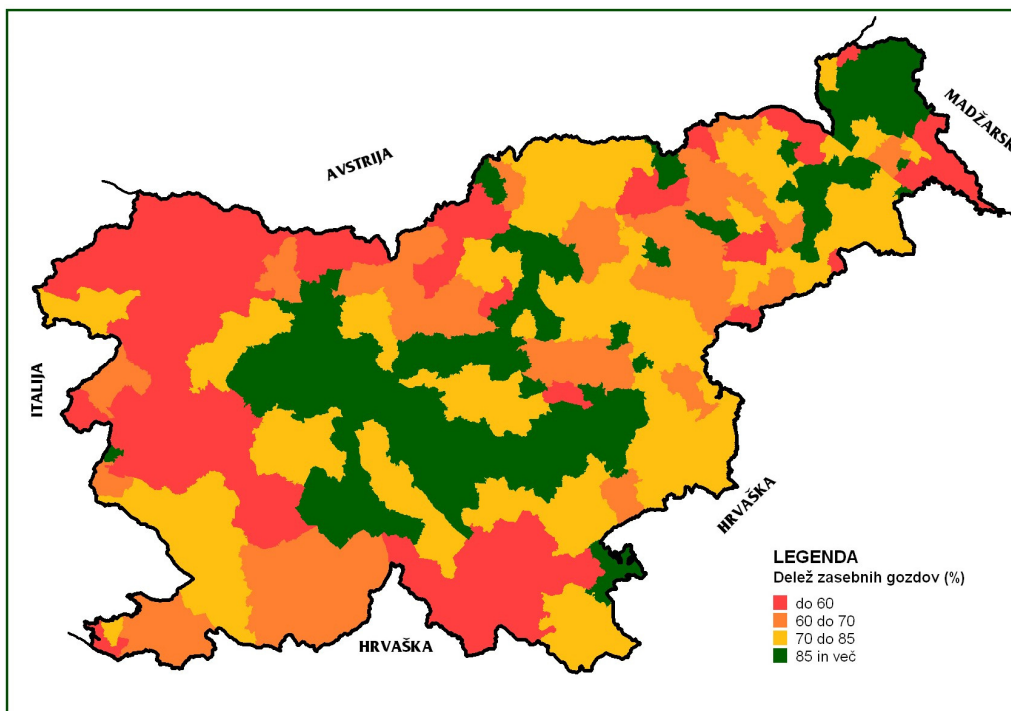
Gozdovi so bistveni element krajine, biotske raznovrstnosti in ekološkega ravnovesja v okolju ter za območje LAS-a pomemben obnovljiv surovinski vir.

Enotno organizirana javna gozdarska služba je porok trajnostnemu in večnamenskemu gospodarjenju z gozdovi. Javna gozdarska služba, ki je organizirana v Zavodu za gozdove Slovenije, celovito in enotno usmerja delo z

vsemi gozdovi. Usmerjanje razvoja gozdov je strokovno zahtevna naloga, ki jo izvaja enotno organizirana javna gozdarska služba.

V zadnjih dvajsetih letih ima razvoj gozdnih fondov v območju pozitiven trend. Površina gozdov se je povečala. Poglavitni vzrok povečanja gozdnosti je zaraščanje opuščenih kmetijskih površin. Pojav zaraščanja kulturne krajine je izrazit le v delu na Pohorju in Kozjaku. V manjšem obsegu se zaraščajo še kmetijske površine na nekaterih območjih Slovenskih goric.

Slika 2 : območja zasebnih gozdov

Reka Drava daje območju poseben pečat. Dolina Drave do Maribora je tipični primer ozke alpske rečne doline, ki poteka v smeri vzhod – zahod in povezuje alpsko ter panonsko biogeografsko območje.

Na območju nižinskega toka reke Drave, med Mariborom in Ormožem, z delom poplavnega območja, je ohranjena velika raznolikost vodnih in obvodnih habitatov, mestoma prvobitna rečna loka. Območje reke Drave je najpomembnejše prezimovališče in preletna postaja vodnih ptic v Sloveniji. To je edino območje v Sloveniji, kjer redno prezimuje nad 20.000 vodnih ptic.

Natura 2000

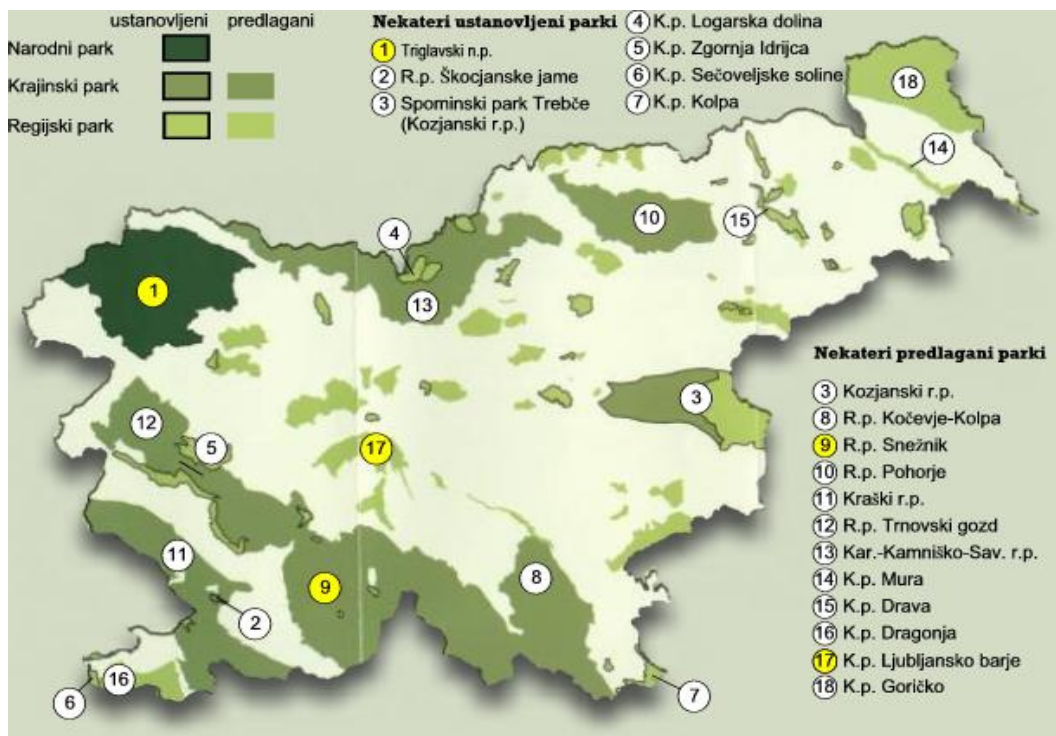
Natura 2000 je ekološko omrežje, ki postopoma nastaja v vseh državah EU. Vanj so vključena, ki so pomembna za ohranjanje ogroženih rastlin, živali in njihovih življenjskih okolij. Prisotnost človeka, ki je z delom skozi stoletja sooblikoval pokrajino, je pogojevala nastanek enega najpestrejših življenjskih okolij – mozaičen preplet ekstenzivnih travnikov, visokodebelnih sadovnjakov starih sort jabolk in hrušk, nižinskih gozdov, samotnih dreves, mejic, in polj s starimi sortami ter tradicionalnih okopavin.

Na območju je kar nekaj zavarovanih območij, čeprav še vedno pod slovenskim povprečjem.

Preglednica 4: Pregled zavarovanih območij

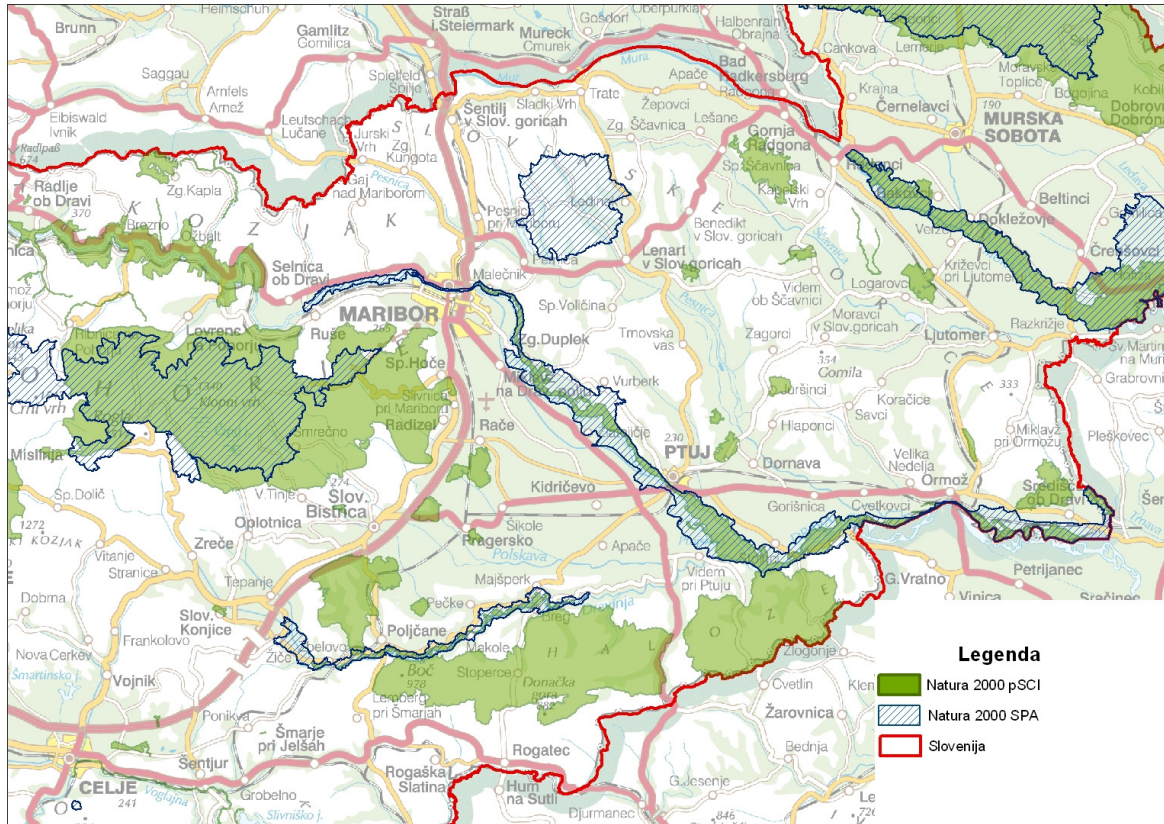
Krajinski parki	IUCN	Površina (ha)	Leto zavarovanja
Drava	V	2.337	1992
Jareninski dol	V	1.533	1992
Kamenščak-Hrastovec	V	851	1992
Mariborsko jezero	V	204	1992
Skupaj območje LAS		4.925	

Slika 3: Narodni, Krajinski in Regijski parki v Sloveniji

Območje NATURE 2000

Slika 4: območje Nature 2000 v Sloveniji

2.1.4. STANJE INFRASTRUKTURE

Prometna infrastruktura

Ena od strateških prednosti območja je zelo ugodna geostrateška lega. Čez ozemlje teče kar nekaj pomembnih evropskih poti. Najbolje je razvita cestna infrastruktura. V slabih 15 letih je razvoj novih občin prinesel tudi velik napredek pri izgraditvi novih lokalnih prometnih površin. Urejanje cest in javnih poti je ena od glavni programskih točk večine razvojnih programov občin.

Dokaj dobro razvita je tudi železniška infrastruktura, ki pa je zaradi favoriziranja cestnega prometa v dokaj nezavidljivem položaju. Prometno zapostavljen je tudi javni avtobusni potniški promet, kateremu število prepeljanih potnikov se je v zadnje desetletju drastično zmanjšalo.

Večina prebivalcev se nahaja v času pol-urne dostopnosti do mesta Maribora. Z velikimi investicijami (v letih po osamosvojitvi) v lokalno prometno infrastrukturo se je dostopnost iz oddaljenih naselij in zaselkov bistveno izboljšala, vendar še ne dosega zadovoljivega stanja. Zaradi poselitvenih sprememb, velikega števila dnevnih migracij in prekomerne uporabe osebnih avtomobilov se je zelo povečal motorni promet, kar se kaže v povečanju onesnaženja zraka in tal. Samostojno kolesarsko omrežje v regiji ni razvito, zato večina kolesarjev pri svojih kolesarskih potovanjih uporablja manj obremenjene cestne povezave. V Podravju se kažejo velike možnosti za razvoj turistično-rekreativnega kolesarjenja. V mestih je kolesarjenje slabo razvito, predvsem zaradi pomanjkanja ustrezne varne prometne infrastrukture.

Odpadki

Odpadki so eno najslabše rešenih področij varstva okolja v območju LAS-a. Nakopičeni problemi pri ravnanju z odpadki so večplastni in izvirajo iz dosedanjega družbenega odnosa do odpadkov in načina ravnanja z njimi, pomanjkanja pravnih predpisov in ekonomskih ukrepov, iz geoloških in hidroloških značilnosti prostora, značilnega vzorca poseljenosti in za slovenski prostor čedalje značilnejših pojavov NIMBY (Not in my back yard) in NIMET (Not in my election time).

Na območju opravljajo službo odvoza in odlaganja komunalnih odpadkov naslednja podjetja: 1. Snaga za Območje Konzorcija in delno v Slovenski Bistrici, 2. Čisto mesto d.o.o. (občine z območja UE Ptuj in Duplek) in 3. Letnik - Saubermacher d.o.o. (občine z območja UE Lenart, Ormož in Šentilj),

Vsi trije nosilci dejavnosti zbiranja, odvažanja in odlaganja komunalnih odpadkov odražajo trend naraščanja količine odpadkov in tudi boljši izkoristek ločenega zbiranja. Še vedno ni zadovoljivo rešeno nadaljnje procesiranje zbranih frakcij ter večja vključenost v ločeno zbiranje odpadkov za bolj oddaljena in razpršena naselja.

Na območju LAS-a začasno obratuje samo odlagališče baliranih odpadkov v Dogošah. V tem trenutku še ni znana lokacija novega odlagališča, začasno odlagališče in baliranje odpadkov v Dogošah pa je v naslednjem letu predvideno za zaprtje in saniranje. Zaradi težav z iskanjem nove lokacije lahko pričakujemo težave z odlaganjem preostanka komunalnih odpadkov Maribora in okoliških občin.

V regiji je veliko črnih odlagališč najrazličnejših odpadkov, ki se zelo počasi sanirajo. Odlagališča so nevarna zaradi negativnih vplivov na podzemno vodo, ki je najpomembnejši vir pitne vode v regiji. Med »črna« odlagališča lahko štejemo tudi Gudronsko jamo v občini Pesnica, katere sanacija teče že nekaj let, ter manjši gudronski jami v Bohovi in Limbuški Dobravi.

Preglednica 5: Količine odpadkov po občinah letno

Količine odpadkov po občinah letno					
	2003	2004	2005	2006	2007
Duplek	1.780	1.979	1.169	2.221	1.460
Kungota	1.481	1.198	1.503	1.600	1.591
Maribor	66.546	52.913	64.137	68.695	64.915
Pesnica	1.662	1.616	2.122	2.290	2.361
Šentilj	1.770	1.619	1.683	1.649	2.654

Stanje struge Drave

Struga reke Drave je prekomerno zaraščena in muljasta, saj zaradi HE nad Mariborom in preusmeritve vode v energetske kanal, voda ne odnaša in čisti struge kot nekoč. Zato je zmanjšana njena samočistilna sposobnost. Nastajajo velike zaraščene površine, ki povečujejo ogroženost ob poplavih. K temu pripomore tudi izsuševanje poplavnih območij, s čimer se manjšajo razpoložljive razlivne površine. Zaradi omejenih sredstev za redno vzdrževanje, se posegi čiščenja struge izvajajo občasno in so zato toliko bolj drastični. Tudi zaraščanje prodišč je poseben problem, saj so ta poseben habitat, ki omogoča življenje drugim živalskim vrstam. Ponekod so posegi čiščenja zaraslih območij onemogočeni tudi zaradi opredelitve zemljišč, saj so nekatera območja v procesu zaraščanja že prešla v kategorijo gozda in izsekavanje ni več dovoljeno.

Monitoring kakovosti

Osnovni program spremljanja kakovosti voda in obremenitev površinskih vodotokov je monitoring kakovosti voda površinskih vodotokov Slovenije, ki se izvaja od leta 1986. Program monitoringa vključuje fizikalno-kemijske in mikrobiološke analize vode, fizikalno-kemijske analize sedimenta in biološke analize.

Minimalni zahtevani pretok v strugi Drave (Maribor-Ptuj) je v tem trenutku 10m³/s pozimi in 20 m³/s poleti, kar je po ocenah strokovnjakov VGP Drava ustrezno, naravovarstveniki pa že leta temu oporekajo.

Za porečje Mure je značilno kar veliko onesnaženje z organskimi snovmi predvsem v spodnjem delu, še posebej pa so problematični pritoki (Ščavnica). Kriteriji za ocenjevanje ekološkega stanja površinskih vodotokov v skladu z Direktivo o vodah 2000/60/EC še niso izdelani.

Ocena kemijskega stanja za vsa merilna mesta v Podravju po zahtevah iz Uredbe o kemijskem stanju površinskih voda za leto 2004 kažejo naslednje stanje:

- DRAVA kot celota kaže DOBRO stanje
- ŠČAVNICA pri Pristavi kaže SLABO stanje
- PESNICA kaže DOBRO stanje
- MURA pri Ceršaku kaže DOBRO stanje

Analize pesticidov, ki so se izvedle v Podravju so pokazale, da mejna vrednost za vsoto pesticidov (0.5 µg/l) ni bila presežena v nobenem vzorcu vode.

Splošni fizikalno – kemijski parametri kemijskega stanja

V letu 2004 letne povprečne vrednosti fizikalno-kemijskih parametrov na nobenem merilnem mestu niso presegale mejnih vrednosti.

Biološka ocena kakovosti površinskih vodotokov v letu 2004 kažejo naslednje stanje:

- DRAVA je kot celota v II. Kakovostnem razredu
- PESNICA je v II. Kakovostnem razredu
- MURA pri Ceršaku je v II. Kakovostnem razredu

Oskrba s pitno vodo

Glavni vir pitne vode Podravske regije se nahajajo na obronkih Pohorja, vzdolž reke Drave (Selniška Dobrava) in v podzemnih rezervoarjih Dravskega in Ptujkega polja ter rezervata podtalnice Vrbanskega platoja.

V obmestnih predelih, kjer se večinoma pojavlja problem razpršene gradnje, je vodooskrba vezana na lastne vodne vire in je ponekod v upravljanju lokalnih krajevnih skupnosti.

Lokalni viri na eni strani pomenijo veliko bogastvo, istočasno pa tudi veliko nevarnost za zdravje in življenje prebivalcev. Pogosto so omrežja v slabem stanju, oporečne kvalitete, problem je tudi spremenljiva izdatnost teh virov. Zaradi problemov, ki se pojavljajo na teh sistemih, je težnja in interes krajevnih oz. lokalnih skupnosti po priključitvi na mestni vodovod.

Na območju občin Konzorcija za razvojne naloge (Maribor, Ruše, Lovrenc na Pohorju, Selnica ob Dravi, Pesnica, Kungota, Pesnica, Šentilj, Duplek, Rače – Fram in Hoče – Slivnica) ter občin Lenart, Benedikt Sveta Ana in del Gornje Radgone, zagotavlja vodooskrbo podjetje Mariborski vodovod d.d. iz Maribora. Vodo zajemajo iz vodnih virov Vrbanski plato, Betnava, Bohova, Dobrovce, Selnica, Ceršak, Ruše I

in Ruše II, ki so vsi locirani na širšem območju mesta Maribor in se delno napajajo iz istega bazena podzemne vode kot viri ptujskega vodooskrbnega sistema.

Delež prebivalstva, ki je priključen na javni vodovod v Podravju se giblje med 82 in 85 %.

Preglednica 7: Pomembnejši vodni viri (Mariborski vodovod)

Vodni vir	Kapacitete	Povprečno izkoriščanje
Vrbanski plato	760 l/s	410 l/s
Betnava	100 l/s	60 l/s
Bohova	90 l/s	42 l/s
Dobrovce	76 l/s	45 l/s
SKUPAJ	1062 l/s	557 l/s

Vir: Mariborski vodovod d.d., Poročilo o zdravstveni ustreznosti pitne vode v letu 2005

Odpadne vode

Komunalne dejavnosti zagotavljajo in zadovoljujejo temeljne materialne pogoje življenja in dela v naseljih. To z drugimi besedami pomeni, da imajo komunalne dejavnosti svojstvene značilnosti, ki deloma izhajajo iz dejstva, da so vezane na naselja. Prostorske in siceršnje raznolikosti naselij in njihove frekvenčne distribucije ter ostale značilnosti poselitve v Sloveniji močno vplivajo na obseg in strukturo komunalne potrošnje in tudi na organizacijo dejavnosti. Tako so komunalne dejavnosti razmeroma heterogene v več pogledih: po številu dejavnosti, ki se izvajajo na posameznih območjih, po obsegu proizvodov in storitev, koncentraciji in razpršenosti omrežij, objektov in naprav, po oblikah organiziranosti dejavnosti in nenazadnje po virih in obsegu financiranja. Vodooskrba, odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda niso nikakršna izjema. Za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih in padavinskih voda pa je še bolj kot pri ostalih oskrbovalnih sistemih značilna neizgrajenost sistemov ter njihova velika razdrobljenost, ki je še dodatno pogojena s topografskimi danostmi.

Maribor je s svojimi primestji skoraj vse svoje odpadne vode spuščal praktično neprečiščene v energetske kanal reke Drave, ki se pred Ptujem zbira v ptujsko akumulacijsko jezero. Z izgradnjo centralne čistilne naprave se je stanje spremenilo. Glavni kanalizacijski vodi so povezani s kolektorjem in čistilno napravo.

Občine Kungota ima edino manjšo čistilno napravo v vasi Svečina. Občina je v fazi pridobivanja dokumentacije za ureditev kanalizacijskega sistema. Občina Šentilj ima čistilno napravo, ki deluje s povprečnim letnim učinkom čiščenja na KPK 71,3%, kar je posledica vdora tujih vod v kanalizacijski sistem, saj znaša povprečna vtočna obremenitev na BPK5 105 mg/l, kar je bistveno manj od normalne onesnaženosti komunalnih voda. Po sanaciji kanalizacijskega omrežja se bo učinek čiščenja približal projektiranim vrednostim ČN. Prav tako je v občini več manjših ČN (Ceršak, Sladki vrh.) Pripravlja se izvedba projekta ČN Velka. V občinah Duplek in Pesnica imajo del občine pokrite z kanalizacijskim sistemom in manjšimi ČN. Prav tako se načrtuje dogradnja sistema v naslednjih letih.

Poselitev

Za območje velja podobna tendenca kot za večji del Slovenije, ki se kaže v tem, da so še vedno prisotne težnje po koncentraciji prebivalstva na manjšem delu in hkratne tendence po odseljevanju in redčenju prebivalstva na večjih območjih poselitvenega prostora.

Za gričevnat del območja so značilna razložena naselja ter »cerkvena« naselja. Na eni strani je značilna **koridorska poselitev** ob pomembnejših prometnicah, na drugi strani pa stihijska razpršena gradnja (predvsem individualnih stanovanjskih hiš), kar povečuje možnosti za okoljska tveganja ter zvišuje stroške komunalnega opremljanja.

Večina naselij in zaselkov ob meji in v višjih legah (nad 400m.n.v.) je podvržena k vztrajni **depuplaciji**. Zaradi zapuščanja kmetij se pojavlja proces zaraščanja kmetijskih površin v višjih legah. Po vstopu v EU je območje ob bivši državni meji z Avstrijo pod velikim pritiskom prodaje zemljišč tujim lastnikom-

Pojavljajo se procesi kot so **suburbanizacija**, večanje prostorske razpršenosti ter spreminjanje tipoloških in okoljskih značilnosti naselij. Suburbanizirana naselja so na novo nastala naselja individualnih stanovanjskih hiš nekmečkega prebivalstva v bližini središč. Zaradi pomanjkanja delovnih mest v kraju bivanja je tudi visoko število **dnevnih migracij, predvsem proti Mariboru**.

Povezanost območja

Povezanost občin in njihovega prebivalstva se kaže na različnih področjih:

1. Izobraževanje

Srednje šole se nahajajo večji del na območju mesta Maribor in pokrivajo ne samo območje LAS ampak tudi širše. (Prva gimnazija, Druga gimnazija, Tretja gimnazija Maribor, Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška, Srednja glasbena in baletna

šola Maribor, Srednja elektro-računalniška šola Maribor, Srednja strojna in poslovna šola Maribor, Srednja strojna šola Maribor, Srednja ekonomska šola, Srednja šola kmetijske mehanizacije Maribor, Srednja tekstilna šola Maribor, Srednja gradbena šola Maribor, Prometna šola Maribor, Srednja trgovska šola, Srednja šola za gostinstvo in turizem, Srednja zdravstvena šola Juge Polak Maribor, Lesarska šola Maribor, Živilska šola Maribor, Srednja kmetijska šola, Živilska šola Maribor)

Maribor je tudi univerzitetno mesto, kjer deluje 16 fakultet, ki jih obiskujejo študentje območja LAS in širše Podravske in sosednjih regij.

2. Knjižnična dejavnosti

Mariborska knjižnica, s statusom osrednje območne knjižnice je splošna javna knjižnica namenjena občanom za informiranje, izobraževanje in kulturno zabavo. Na območju sosednjih občin, ki so del območja LAS ima mrežo enot.

Enote po občinah:

- Knjižnica Duplek, Sp. Duplek
- Knjižnica Kamnica, Kamnica pri Mariboru
- Knjižnica Šentilj, Šentilj v Slovenskih goricah
- Knjižnica Pesnica, Pesnica pri Mariboru
- Potujoča knjižnica – pokriva med drugim območja občine Pesnica, Kungota, Duplek in Šentilj

Območje pokriva in oskrbuje s knjižničnim gradivom še 10 specialnih knjižnic in Univerzitetna knjižnica Maribor.

3. Zdravstvo

Prebivalcem območja nudi zdravstveno in zobozdravstveno pomoč, zraven privatnih ambulant Javni zavod Zdravstveni dom Adolfa Drolca Maribor, ki ima svoje ambulante tudi po okoliških občinah:

- Splošna ambulanta Pernica
- Splošna ambulanta Jakobski dol
- Splošna ambulanta Sladki vrh
- Splošna ambulanta Dom starejših občanov Vukovski dol, Jarenina

Tudi Mariborske Lekarne Maribor pokrivajo območje vključenih občin z enotami v Kungoti in Šentilju.

4. Turizem

Območje LAS razpolaga z velikim potencialom za razvoj sonaravnega in trajnostno naravnega turizma. Območje severnega dela Pohorja, reke Drave od izstopa iz Dravske doline do Dravskega polja, Kobanskega ter Gornjih Slovenskih Goric in reke Mure ob vstopu v Slovenijo je zraven izjemne narave bogato s številnimi kulturnimi znamenitostmi in objekti kulturne dediščine, kolesarskimi in pohodniškimi poti z interpretacijo narave in kulturne dediščine ter znamenitosti območja, vinskimi

turističnimi cestami in ostalimi oblikami sekundarne turistične ponudbe. V prid razvoju turizma na območju LAS govorijo tudi ugodni statistični kazalci. Tako beleži območje v letu 2007 za 39,7% povečanje prihodov turistov in 31,9% povečanje števila nočitev v primerjavi z letom 2005.

Območje občin Duplek, Kungota, Pesnica, Šentilj in Mestne občine Maribor je v turističnem smislu prepoznavno po odmevnih mednarodnih prireditvah, kot sta npr. Mednarodni kulturni festival Lent in tekme za ženski svetovni pokal v alpskem smučanju Zlata lisica, z Mariborskim Pohorjem kot zimsko in letno športno-rekreacijsko turistično destinacijo, skozi konferenčne in igralniške kapacitete ter centre dobrega počutja pa tudi kot kongresna, igralniška in wellness turistična destinacija. Celotno območje zaznamuje razvejan sistem vinskih turističnih cest (Podpohorska, Mariborska in Gornje Slovenjgoriška VTC) s pestro ponudbo turističnih kmetij in vinotočev ter edinstveno svetovno atrakcijo, naravno znamenitostjo in simbolom vinogradništva in vinarstva, več kot 400-letno Staro trto.

Območje LAS je hkrati vitalen integracijski del v skladu z nacionalno turistično politiko nastajajoče Regionalne turistične destinacije Štajerska (Zgornje Podravje). Pomembni izhodišči za razvoj turističnih dejavnosti na ciljnem območju sta tudi Evropska prestolnica kulture 2012 in zimska Univerzijada 2013.

2.2 GOSPODARSKI POLOŽAJ OBMOČJA LAS

2.2.1 STANJE NA PODROČJU GOSPODARSTVA IN OPIS GLAVNIH GOSPODARSKIH DEJAVNOSTI

Preglednica 8: Število poslovnih subjektov v Republiki Sloveniji po občinah in po področjih Standardne klasifikacije dejavnosti na dan 31. 12. 2006 in 31.12.2007

	Občina Duplek		Občina Kungota		MO Maribor		Občina Pesnica		Občina Šentilj	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007	2006	2007
kmetijstvo, lov, gozdarstvo	11	14	7	7	52	54	17	19	10	11
Ribištvo	0	0	0	0	3	3	1	1	1	1
Rudarstvo	1	1	1	1	2	1	0	0	0	0
Predelovalne dejavnosti	32	37	21	21	852	862	38	43	29	28
Oskrba z elektriko, plinom, vodo	0	0	0	1	19	23	1	1	0	0
Gradbeništvo	52	53	40	42	745	854	47	58	34	34
Trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe	57	57	38	37	1845	1851	66	62	41	48
Gostinstvo	19	17	23	27	488	508	27	26	25	33
Promet, skladiščenje in zveze	25	26	19	20	399	426	29	30	38	39
Finančno posredništvo	2	3	0	2	191	209	2	2	1	2
Poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve	27	27	22	28	2010	2229	43	48	36	43
Dejavnosti javne uprave in obrambe, obv. socialno zavarov.	3	3	3	3	52	53	10	10	6	6
Izobraževanje	2	3	2	2	139	153	5	6	4	3
Zdravstvo in socialno varstvo	6	8	1	1	274	305	13	13	6	6
Druge javne, skupne in osebne storitvene dejavnosti	69	77	46	56	1925	2003	99	93	100	102
SKUPAJ	306	326	223	248	8996	9534	398	412	331	356

VIR: Zbirni podatki Poslovnega registra Slovenije (PRS)

Iz zgornje tabele je razvidno, prevladujejo na območju štiri glavne gospodarske dejavnosti:

- trgovina, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe
- gradbeništvo
- predelovalne dejavnosti
- poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve

Manj prebivalstva se ukvarja s kmetijskimi in nekmetijskimi dejavnostmi in več s storitvenimi dejavnostmi.

Preglednica 9: podjetja po občinah

	Število podjetij				Št. oseb, ki delajo			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Duplek	208	209	203	219	426	432	450	499
Kungota	144	151	157	161	590	593	634	699
Maribor	5.644	5.841	6.001	6.292	47.271	46.607	46.910	47.953
Pesnica	226	233	232	238	743	780	761	750
Šentilj	177	181	188	211	1.874	1.861	1.820	1.792

Na območju se je število podjetij v zadnjih štirih letih povečevalo skladno z razvojem posameznih občin. Tako je v občinah Duplek in Pesnica nastalo 11 oz. 12 novih podjetij, kar predstavlja 5 odstotni porast, med tem, ko se je v občini Kungota in Maribor povečalo število podjetij za dobrih 10 odstotkov. Največji porast podjetij beleži Občina Šentilj, za kar 16 odstotkov. Zanimivo je, da se kljub povečanju števila podjetij število zaposlenih v podjetjih ni sorazmerno zviševalo s porastom števila podjetij. V občini Šentilj, ki beleži največji porast, se je število celo zmanjšalo.

Preglednica 10: Prikaz povprečne plače za obdobje od 01/2002 do 12/2006

	NETO PLAČA					
	SLOVENIJA	DUPLEK	MARIBOR	KUNGOTA	PESNICA	ŠENTILJ
2002	7.407,99	7.225,01	7.339,17	7.050,50	5.783,06	6.619,64
2003	7.964,47	7.792,56	7.858,40	7.201,01	6.368,72	7.138,09
2004	8.421,37	7.930,45	8.336,32	7.672,65	7.281,08	7.405,52
2005	8.827,57	7.705,32	8.730,84	8.031,89	7.935,80	7.928,26
2006	9.278,29	8.184,92	9.166,07	8.242,88	8.749,48	8.304,35

Povprečna neto plača se je v obdobju od leta 2002 do 2006 v povprečju zviševala, vendar še vedno zaostaja za slovenskim povprečjem. Največji zaostanek za povprečjem ima občina Duplek, sledi ji občina Kungota in občina Šentilj. Edino občina Maribor se je približala slovenskemu povprečju. Velik napredek v višini neto plač je naredila Pesnica, ki je iz zadnjega, napredovala na drugo mesto.

KMETIJSTVO

Obravnavano območje je pretežno podeželski prostor, kjer je kmetijstvo pomembna gospodarska panoga, kljub temu, da območje sledi trendom koncentracije prebivalstva, gospodarskih in negospodarskih dejavnosti v večjih mestnih in primestnih središčih. Pretežno manjše kmetije ne dajejo dovolj dohodka za obstoječa delovna mesta, zelo malo je dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, prav tako je zelo malo obrtnih in storitvenih dejavnosti. Večina delovnih mest je v Mariboru

Preglednica 11: Družinske kmetije po KZU, ekonomske obsegu, občinah, SLO

	Vsa kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	Kmetijska zemljišča v uporabi - samo družinske kmetije (ha)	Skupna ekonomska velikost kmečkih gospodarstev (ESU)	Delovna sila v kmetijstvu (PDM)	Delovna sila v kmetijstvu na družinskih kmetijah (PDM)
SLOVENIJA	485.878,84	456.214,78	402.803,90	107.808,68	103.777,05
PODRAVSKA REGIJA	82.861,67	72.562,13	85.602,10	19.567,28	18.629,41
Duplek	1.491,43	1.475,43	1.672,90	479,5	474,62
Kungota	1.571,84	1.571,84	1.997,20	360,22	360,22
Maribor	5.384,81	2.817,81	7.489,50	1.089,76	766,13
Pesnica	3.586,83	3.586,83	3.209,20	866,31	866,31
Šentilj	1.937,30	1.937,30	1.373,60	695,84	695,84

Na območju petih občin je več kot 80 odstotkov kmetijskih zemljišč, v skupni velikosti 13.972,21 ha, v posesti oz. so družinska kmetijska gospodarstva, kar je pod Slovenskim povprečjem. Po površini prevladujejo manjše kmetije, velike med 2-5 ha, kar predstavlja več kot 38 odstotkov vseh kmetijskih zemljišč območja. Takoj na drugem mestu s 34 odstotki vseh zemljišč so kmetije, velike do 2ha. Le dobrih 10 odstotkov kmetij pa je večjih od 10 ha.

Preglednica 12: Družinske kmetije po velikost. razredih

površini KZU					
	Skupaj	0 - 2	2 - 5	5 - 10	> 10
SLOVENIJA	86.320	22.997	30.380	22.053	10.890
PODRAVSKA REGIJA	14.770	4.450	5.464	3.140	1.716
Duplek	383	145	153	56	29
Kungota	302	83	116	54	49
Maribor	664	247	237	125	55
Pesnica	652	180	243	132	97
Šentilj	546	221	229	66	30

Preglednica 13: Družinske kmetije po rabi

	Vsa kmet. zemljišča v uporabi		Njive in vrtovi		Sadovnjaki		Vinogradi		Travniki in pašniki	
	kmetije	površina ha	kmetije	površina ha	kmetije	površina ha	kmetije	površina ha	kmetije	površina ha
SLOVENIJA	86.320	456.214,78	80.799	150.178,03	66.088,00	11.421,15	35.107	13.786,35	74.183	280.829,25
PODRAVSKA REGIJA	14.770	72.562,13	14.081	34.369,61	9.364,00	2.564,41	7.023	3.242,54	12.295	32.385,57
Duplek	383	1.475,43	378	774,13	348,00	123,97	197	33,64	318	543,69
Kungota	302	1.571,84	277	346,36	228,00	122,72	160	207,17	275	895,59
Maribor	664	2.817,81	554	916,26	457,00	255,30	326	328,38	529	1.317,87
Pesnica	652	3.586,83	615	1.200,29	491,00	227,99	296	217,29	598	1.941,26
Šentilj	546	1.937,30	532	733,82	449,00	57,12	259	72,32	520	1.074,04

Glede na namembnost kmetijskih zemljišč, prevladujejo na območju travniške in pašniške površine (50,68 odstotkov), ki so namenjeni za živinorejo, 34,87 odstotkov površin pa so njive in vrtovi, medtem ko so ostala zemljišča namenjena sadjarstvu in vinogradništvu (14,45%).

Iz spodnje tabele je razvidno, da prevladujejo kmetije z mešano živinorejo in mešano rastlinsko pridelavo, med tem, ko je kmetij, ki se ukvarjajo samo z eno panogo veliko manj.

Preglednica 14: Družinske kmetije po tipu kmetovanja

	Poljedelstvo	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živina	Prašiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	Nerazvrščene kmetije
SLOVENIJA	2.819	438	9.920	22.284	2.028	10.975	24.369	13.598	36
PODRAVSKA REGIJA	707	74	1.659	2.064	788	2.234	4.773	2.472	4
Duplek	9	3	27	37	21	57	163	66	-
Kungota	3	2	77	28	3	50	74	-	-
Maribor	25	10	208	57	15	107	162	82	-
Pesnica	9	3	105	92	22	99	226	96	-
Šentilj	8	2	36	42	20	68	271	100	-

Za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor kljub vlaganjem še vedno zaostaja v razvoju, v nekaterih območjih, kot je gričevnat del Slovenske gorice je še vedno opazen trend depopulacije predvsem mlajših ljudi z višjo stopnjo izobrazbe.

Izpostaviti je potrebno dejstvo, da je 58 odstotkov gospodarjev na kmetijah starih nad 55 let. V tem lahko iščemo vzrok za nižjo produktivnost na kmetijah. Gospodarjev mlajših od 40 let je le okrog 20 odstotkov. (Preglednica 15 - spodaj) Takšna lastniška in starostna struktura neugodno vpliva na nadaljnji razvoj kmetijstva, ki zahteva modernizacijo in prestrukturiranje.

Preglednica 15: Gospodarji na družinskih kmetijah po starosti

	Skupaj	pod 35 let	35 - 44 let	45 - 54 let	55 - 64 let	nad 64 let
SLOVENIJA	86.336	4.487	13.222	19.979	20.942	27.706
PODRAVSKA REGIJA	14.775	816	2.452	3.337	3.699	4.471
Duplek	383	24	65	74	101	119
Kungota	302	17	35	66	79	105
Maribor	665	23	94	155	144	249
Pesnica	652	31	105	148	176	192
Šentilj	547	25	87	131	137	167

Za razvoj kmetijstva in podeželja je pomemben dejavnik izobrazbena struktura kmečkega prebivalstva. Za izobraževanje s področja kmetijstva je na področju regije relativno dobro poskrbljeno. Zainteresiranim kmetom so na voljo formalne (Srednja biotehniška šola, Nova Biotehnična Fakulteta v Pivoli) in neformalne (zanje skrbi Kmetijsko gozdarska zbornica s Kmetijsko svetovalno službo, Zavod za gozdove) oblike izobraževanja in usposabljanja.

Kljub temu lahko iz preseka stanja na območju ugotovimo, da ima skoraj polovica (47%) gospodarjev na kmetijah osnovnošolsko izobrazbo, četrtna poklicno izobrazbo in le 5 odstotkov višjo oz. visoko izobrazbo.

Od tega jih je večina kmetovalcev, več kot 80 odstotkov, ki nimajo kmetijske izobrazbe oz. samo praktične izkušnje. 8 odstotkov je obiskovalo razne tečaje za kmetovalce i le 3 odstotki imajo poklicno kmetijsko izobrazbo. Takšno stanje lahko delno pripišemo dejstvu, da je večina gospodarjev starejših od 55 let, medtem ko je mladih, poklicno kmetijsko izobraženih gospodarjev zelo malo.

Enaka slika se ponovi tudi na nivoju regije in države.

Preglednica 16: Družinske kmetije po šolski izobrazbi gospodarjev

	skupaj	brez izobrazbe, nepopolna osnovnošolska izobrazba	osnovnošolska izobrazba	poklicna izobrazba	srednješolska izobrazba	višja, visoka strokovna, univerzitetna ali podiplomska izobrazba
SLOVENIJA	86.336	9.717	40.698	22.448	10.596	2.781
PODRAVSKA REGIJA	14.775	1.136	7.677	3.621	1.842	487
Duplek	383	23	207	92	49	12
Kungota	302	27	132	82	40	21
Maribor	665	38	254	146	148	77
Pesnica	652	45	336	161	89	21
Šentilj	547	50	277	149	65	6

Preglednic 17: Družinske kmetije po kmetijski izobrazbi gospodarjev

	skupaj	samo praktične izkušnje	tečaji iz kmetijstva	poklicna kmetijska izobrazba	srednja, višja, visoka strokovna, univerzitetna ali podiplomska kmetijska izobrazba
SLOVENIJA	86.336	72.440	7.045	2.752	2.230
PODRAVSKA REGIJA	14.775	12.271	1.063	568	568
Duplek	383	323	25	15	20
Kungota	302	216	33	27	22
Maribor	665	513	63	28	57
Pesnica	652	544	45	39	22
Šentilj	547	490	36	13	8

Ekološko kmetijstvo

Ohranjanje biotske raznovrstnosti, krajinske pestrosti in naravnih ekosistemov v zadnjem času postaja vse pomembnejše področje. Na spreminjanje krajine najbolj vplivajo posegi v naravo, med katerimi je tudi konvencionalno kmetijstvo. Usmerjanje v okolju bolj prijazne načine kmetovanja je zato v prihodnje edina možna alternativa konvencionalnemu načinu.

V zadnjih letih se je tudi, zaradi vedno večje občutljivosti potrošnikov za zdravstvena, okoljevarstvena vprašanja ter vprašanja glede zaščite živali, zanimanje in povpraševanje po ekološko predelanih živilih močno povečalo.

V ekološkem kmetijstvu, ki želi pridobiti zaupanje potrošnikov, so nujni strogi ukrepi na področju proizvodnje in kakovosti ter ukrepi, s katerimi bi preprečili neupravičeno označevanje izdelkov in proizvodov z oznako ekološki.

Iz spodnje tabele je razvidno, da se je veliko kmetov odločilo za integrirano kmetovanje. Zaradi strogih pogojev ekološkega kmetovanja se za ta način pridelave odločajo predvsem kmetje na območjih z omejenimi možnostmi kmetovanja.

Preglednica 18: Ekološko in integrirano kmetovanje na območju

	Ekološka kmetija 2002	Integrirana kmetija 2005	Ekološka kmetija 2005
DUPLEK	2	22	4
KUNGOTA	0	19	/
MARIBOR	11	65	10
PESNICA	10	47	5
ŠENTILJ	2	12	3

Vir: Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu

Ekološko kmetijstvo predstavlja pravo priložnost na več nivojih. Gre za nove zaposlitvene priložnosti v kmetijstvu, predelavi in sorodnih dejavnostih, kar je že vidno v rasti ekološkega sektorja. Prav tako obstajajo tudi okoljske prednosti. Ta kmetijski sistem lahko prinese zelo pomembne koristi za gospodarstvo kot za socialno povezanost ruralnih področij.

Dopolnilne dejavnosti na kmetijah

Dopolnilne dejavnosti na kmetijah kot možnost dodatnega zaslužka so še vedno nezadostno izkoriščene. Čeprav je v zadnjih desetih letih je prišlo do razmaha dopolnilnih dejavnosti na podeželju, predvsem turizma na kmetijah, v glavnem izletniškega pa je žal še vedno čutiti veliko pomanjkanje prenočišč in kulinarčne ponudbe, predvsem pa programov, ki bi vključevali širšo, celostno in kakovostno ponudbo (kulinarika, prenočitvene kapacitete, izven penzijske aktivnosti,...). Realno slik o številu dopolnilnih dejavnosti na kmetijah je težko dobiti, saj večinoma niso registrirane po sprejeti zakonodaji o dopolnilnih dejavnostih na kmetijah v Sloveniji.

Predelava osnovnih kmetijskih surovin na domu in direktno trženje je velika priložnost za naše kmetije, predvsem v smislu samostojnosti kmetijskega gospodarstva ter možnosti nastopa na trgu s tipičnimi lokalnimi produkti.

TURIZEM

Analitska (statistična) izhodišča

Preglednica 19: Število prenočitev in turistov

Leto	Občina	Število prenočitev			Število turistov		
		SKUPAJ	DOMAČI	TUJI	SKUPAJ	DOMAČI	TUJI
2005	Duplek	-	-	-	-	-	-
	Kungota	33	15	18	22	6	16
	Maribor	126196	40949	85247	52286	11521	40765
	Pesnica	188	94	94	188	94	94
	Šentilj	-	-	-	-	-	-
	SKUPAJ	126417	41058	85359	52496	11621	40875
2006	Duplek	-	-	-	-	-	-
	Kungota	2	1	1	2	1	1
	Maribor	136455	43549	92906	55866	12016	43850
	Pesnica	158	10	148	155	10	145
	Šentilj	47	34	13	19	15	4
	SKUPAJ	136662	43594	93068	56042	12042	44000
2007	Duplek	-	-	-	-	-	-
	Kungota	166	78	88	85	34	51
	Maribor	165930	47777	118153	72705	16571	56134
	Pesnica	635	87	548	541	70	471
	Šentilj	10	7	3	4	3	1
	SKUPAJ	166741	47949	118792	73335	16678	56657

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Povprečna doba bivanja

Preglednica 20: povprečna doba bivanja

LETO	Število nočitev	Število turistov	Povprečna doba bivanja
2005	126417	52496	2,41
2006	136662	56042	2,44
2007	166741	73335	2,27

Prenočitvene zmogljivosti po vrstah objektov

Preglednica 21: Prenočitvene zmogljivosti

Občina	Leto	2005		2006		2007	
	Tip objekta	Število sob	Število ležišč	Število sob	Število ležišč	Število sob	Število ležišč
Duplek	Hoteli	-	-	-	-	-	-
	Moteli	-	-	-	-	-	-
	Gostišča	-	-	-	-	-	-
	Prenočišča	-	-	-	-	-	-
	Turistične kmetije z nastanitvenimi zmogljivostmi	-	-	-	-	-	-
	Sobe	-	-	-	-	-	-
Kungota	Hoteli	-	-	-	-	-	-
	Moteli	-	-	-	-	-	-
	Gostišča	18	45	18	45	18	45
	Prenočišča	-	-	-	-	-	-
	Turistične kmetije z nastanitvenimi zmogljivostmi	-	-	-	-	-	-
	Sobe	-	-	-	-	-	-
Maribor	Hoteli	445	817	426	796	463	885
	Moteli	10	21	21	44	21	44
	Gostišča	5	10	5	10	23	50
	Prenočišča	9	32	9	32	16	48
	Turistične kmetije z nastanitvenimi zmogljivostmi	5	10	5	10	5	10
	Sobe	21	45	21	45	38	105
Pesnica	Hoteli	-	-	-	-	-	-
	Moteli	-	-	-	-	-	-
	Gostišča	-	-	-	-	-	-
	Prenočišča	-	-	-	-	-	-
	Turistične kmetije z nastanitvenimi zmogljivostmi	-	-	-	-	-	-
	Sobe	-	-	2	8	9	29
Šentilj	Hoteli	-	-	-	-	-	-
	Moteli	-	-	-	-	-	-
	Gostišča	-	-	-	-	2	4
	Prenočišča	-	-	-	-	-	-
	Turistične kmetije z nastanitvenimi zmogljivostmi	-	-	5	13	-	-
	Sobe	-	-	-	-	-	-

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

KLJUČNI PROBLEMI RAZVOJA TURIZMA NA OBMOČJU LAS

Območje LAS beleži v zadnjih treh letih precej neenakomeren razvoj turistične dejavnosti in ponudbe. Na eni strani je razvojni impulz turistične ponudbe in

infrastrukture zelo močan na ožjem območju Mariborskega Pohorja in mesta Maribora, na drugi strani pa okolica zaostaja z razvojem sekundarne turistične ponudbe, kot komplementarjem primarni turistični ponudbi, ki je trenutno glavni razlog za prihod turistov. Težava je še vedno v pomanjkanju kakovostnega medsektorskega povezovanja in usklajevanja pri načrtovanju rabe prostora in gospodarskih dejavnosti v okolju, kar se kaže pretežno v številnih konfliktih interesov, neusklajenosti pri naložbah v razvoj turistične ponudbe ter povezano s slednjim pomanjkanje podjetniških iniciativ in (družinskega) podjetništva na podeželju nasploh. Hkrati je podhranjeno sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem, ki bo v prihodnosti lahko preseženo z vzpostavljeno Regionalno organizacijo za destinacijski marketing in management Štajerske oz. Zgornjega Podravja.

RAZVOJNE PRILOŽNOSTI TURIZMA NA OBMOČJU LAS

Kot najbolj delovno intenzivna gospodarska panoga je turizem velik razvojni izziv za podeželje, saj lahko ob učinkovitem uresničevanju zastavljenih razvojnih ciljev prispeva k ustvarjanju novih delovnih mest in ugodnega ekonomsko-socialnega stanja na območju LAS.

Sonaravni in trajnostno naravnani turizem na podeželju

Z izjemno naravo in bogato kulturo, kulturno dediščino in tradicijami območja ima območje LAS številne možnosti za razvoj sonaravnega in trajnostno naravnane turizma. Pri tem je zelo pomembno upoštevanje vseh dejavnikov trajnostnega razvoja. Še posebej družbeno-socialnega in kulturnega vidika, ko gre za vključevanje strokovne in splošne (prebivalstvo) javnosti v razvojne aktivnosti ter varovanje in odgovorna raba kulturne dediščine in tradicij območja, ko gre za njihovo vključevanje v turistično ponudbo. Z okoljskega vidika je nadvse pomemben odgovoren odnos do varovanja narave, okolja in kulturne krajine, še posebej, ko govorimo o načrtovanju turističnih dejavnosti na območjih Natura 2000 in drugih varovanih območjih narave in vključevanju naravnih znamenitosti v turistično ponudbo oz. produkte. Turizem že v osnovi temelji na medsektorskem povezovanju, skozi njegovo multidisciplinarnost pa se lahko ob izpolnjevanju razvojnih ciljev nadejamo celovitih rešitev pri usklajevanju in zagotavljanju trajnostne rabe prostora.

2.2.2 STOPNJA BREZPOSELNOSTI NA OBMOČJU LAS IN NA RAVNI OBČIN

Pri analizi podatkov stopnje brezposelnosti smo obravnavali podatke za Mestno občino Maribor v celoti, saj uradni statistični podatki ne razpolagajo z razdelitvijo.

Na območju LAS se kažejo pozitivni trendi zaposlovanja, saj je v zadnjih štirih letih stopnja registrirane brezposelnosti zmanjšala za 3,3 odstotka kar sledi trendu Slovenskega povprečja. Delno gre to pripisati povečani gospodarski aktivnosti in povečanemu povpraševanju po delovni sili in delno spremembam, ki jih je prinesel Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti.

Vendar kljub temu ostaja območje za 5,4 odstotke nad slovenskim povprečjem. Najvišjo stopnjo registrirane brezposelnosti beležita občini Kungota in Pesnica.

Preglednica 22: Stopnja registrirane brezposelnosti po občinah

OBČINA	2003	2004	2005	2006
Duplek	14,0	12,6	12,0	11,5
Kungota	20,9	22,5	17,2	16,2
Maribor	17,7	16,7	15,7	14,9
Pesnica	20,0	18,1	17,4	16,7
Šentilj	17,9	15,5	14,8	14,7
SKUPAJ POVPREČJE	18,1	17,1	15,4	14,8

Viri: SURS, Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP) - delovno aktivno prebivalstvo
Zavod RS za zaposlovanje - registrirane brezposelne osebe

Mestna občina Maribor beleži najvišje število brezposelnih oseb, kar je sorazmerno s skupnim številom prebivalcev na območju.

Preglednica 23: Registrirane brezposelne osebe po občinah

OBČINA	2002	2003	2004	2005	2006
Duplek	468	391	356	338	331
Kungota	435	404	462	342	327
Maribor	9.940	8.897	8.300	7.742	7.365
Pesnica	741	658	601	580	560
Šentilj	715	705	612	584	578
SKUPAJ	12.299	11.055	10.331	9.586	9.161

Vir: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

Kljub zmanjševanju števila brezposelnih, se problemi strukturne brezposelnosti tako v Podravju in s tem tudi na območju ne zmanjšujejo. Strukturni vidiki brezposelnosti se nanašajo na izobrazbena, poklicna neskladja, problem dolgotrajne brezposelnosti in visoke brezposelnosti v starostni skupini starejših od 40 let. Položaj na trgu dela kaže na neenake možnosti zaposlovanja **med posameznimi kategorijami brezposelnih**. Problematične so zlasti tiste skupine, ki so za delodajalce manj zanimive, to so starejše brezposelne osebe, mladi brezposelni, iskalci prve zaposlitve brez delovnih izkušenj, ženske ter osebe brez strokovne izobrazbe.

2.3. DEMOGRAFSKE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI

2.3.1. ŠTEVILO IN GOSTOTA PREBIVALCEV NA OBMOČJU

Na območju LAS živi 45.073 ljudi, kar pomeni 132,25 prebivalcev na km². V primerjavi s Slovenijo je gostota prebivalcev večja za 33,45 odstotkov.

Znotraj območja LAS nastajajo razlike glede gostote prebivalcev. Največjo gostoto poselitve ima Mestna občina Maribor, ki je tako po številu in površini območja največja. Gostoto prebivalstva je tudi možno razložiti z dejstvom, da je Maribor gospodarsko in kulturno središče vseh okoliških občin. Najmanjšo gostoto poselitve ima občina Kungota, ki je tudi druga najmanjša občina na območju.

Preglednica 24: Površina in gostota prebivalstva na območju, brez mesta Maribor

OBČINA	POVRŠINA V KM ²	Št. prebivalcev	Gostota preb./km ²
Mestna občina Maribor	109,85	18.051	164,32
Občina Duplek	40,12	6.298	156,98
Občina Kungota	49,29	4.683	95,01
Občina Pesnica	76,23	7.547	99,00
Občina Šentilj	65,34	8.494	130,00
SKUPAJ	340,83	45.073	132,25

Prebivalstvo po spolu v posameznih občinah.

V statistiko je zajeto celotno območje Mestne občine Maribor.

Preglednica 25: Prebivalstvo po spolu, 31. 12. 2006

	PREBIVALSTVO PO SPOLU			DELEŽI	
	skupaj	moški	ženske	moški	ženske
Občina Duplek	6.298	3.113	3.185	4,66	4,49
Občina Kungota	4.683	2.351	2.332	3,52	3,29
MO Maribor	110.580	53.302	57.278	79,86	80,83
Občina Pesnica	7.547	3.795	3.752	5,69	5,29
Občina Šentilj	8.494	4.180	4.314	6,26	6,09
SKUPAJ OBMOČJE	137.602	66.741	70.861	100,00	100
SLOVENIJA	2.010.377	986.982	1.023.395	1.478,82	1.444,23

Vir: SURS

Preglednica 26: Prebivalstvo po starostnih skupinah

	0-9 let	10-19 let	20-29 let	30-39 let	40-49 let	50-59 let	60-69 let	70-79 let	80-89 let	90-99 let	100 + let
Duplek	557	700	926	989	1007	918	638	429	123	11	-
Kungota	418	498	657	700	769	701	498	326	104	12	-
Maribor	8287	9885	14307	15534	17306	17923	12741	10007	4144	430	16
Pesnica	694	795	1041	1138	1215	1040	805	590	211	17	1
Šentilj	755	922	1208	1333	1360	1278	809	611	196	22	-

Največ prebivalstva območja se nahaja v starostni skupini 40-49 let, z izjemo MO Maribor. Kjer se skupina premakne v naslednje obdobje med 50-59 let, kar lahko pripisujemo bistveno drugačnemu življenju v mestu.

Območje ima relativno vitalno starostno strukturo, saj je več kot polovica prebivalstva je mlajša od 45 let.

GIBANJE ŠT. PREBIVALSTVA NA OBMOČJU V ZADNJIH 10 LETIH

Preglednica 27: št. prebivalcev po spolu v zadnjih letih

		Duplek	Kungota	Maribor	Pesnica	Šentilj
1999	SKUPAJ	5.874	4.295	115.532	7.141	12.313
	Moški	2.910	2.164	55.212	3.531	8.182
	Ženske	2.964	2.131	60.320	3.610	4.131
2000	SKUPAJ	5.955	4.337	114.891	7.232	8.176
	Moški	2.949	2.186	55.045	3.575	4.040
	Ženske	3.006	2.151	59.846	3.657	4.136

2001	SKUPAJ	6.001	4.358	114.436	7.331	8.210
	Moški	2.970	2.195	54.984	3.643	4.067
	Ženske	3.031	2.163	59.452	3.688	4.143
2002	SKUPAJ	6.061	4.396	113.316	7.393	8.262
	Moški	2.994	2.221	54.405	3.674	4.085
	Ženske	3.067	2.175	58.911	3.719	4.177
2003	SKUPAJ	6.105	4.491	112.558	7.489	8.287
	Moški	3.022	2.268	54.021	3.717	4.095
	Ženske	3.083	2.223	58.537	3.772	4.192
2004	SKUPAJ	6.173	4.554	111.673	7.494	8.353
	Moški	3.057	2.287	53.538	3.733	4.128
	Ženske	3.116	2.267	58.135	3.761	4.225
2005	SKUPAJ	6.228	4.596	111.073	7.440	8.383
	Moški	3.086	2.315	53.318	3.723	4.133
	Ženske	3.142	2.281	57.755	3.717	4.250
2006	SKUPAJ	6.298	4.683	110.580	7.547	8.494
	Moški	3.113	2.351	53.302	3.795	4.180
	Ženske	3.185	2.332	57.278	3.752	4.314
2007	SKUPAJ	6.489	4.709	111.340	7.580	8.522
	Moški	3.206	2.377	54.459	3.818	4.203
	Ženske	3.283	2.332	56.881	3.762	4.319

V zadnjih letih se je število prebivalcev na celotnem območju zmanjšalo za 4,5 odstotke. Tri občine (Kungota, Duplek in Pesnica) beležijo porast števila prebivalstva, dve občine (Šentilj in Maribor) pa beležijo zmanjšanje števila prebivalstva.

Negativni prirast prebivalstva potrjuje tudi spodnja tabela naravno gibanje prebivalstva v zadnjih letih.

Preglednica 28: naravno gibanje prebivalstva v zadnjih letih

LETO	občina	Živorjeni			Umrli			Naravni prirast		
		skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
1998	Duplek	50	24	26	60	31	29	-10	-7	-3
	Kungota	31	17	14	55	32	23	-24	-15	-9
	Maribor	944	474	470	1299	634	665	-355	-160	-195
	Pesnica	60	32	28	78	49	29	-18	-17	-1
	Šentilj	74	38	36	84	42	42	-10	-4	-6
1999	Duplek	52	31	21	78	46	32	-26	-15	-11
	Kungota	34	19	15	39	23	16	-5	-4	-1
	Maribor	782	408	374	1137	552	585	-355	-144	-211
	Pesnica	76	45	31	71	37	34	5	8	-3
	Šentilj	69	36	33	93	52	41	-24	-16	-8
2000	Duplek	48	25	23	50	21	29	-2	4	-6
	Kungota	39	20	19	49	30	19	-10	-10	0

	Maribor	856	455	401	1237	608	629	-381	-153	-228
	Pesnica	71	35	36	75	43	32	-4	-8	4
	Šentilj	75	41	34	93	59	34	-18	-18	0
2001	Duplek	42	19	23	56	28	28	-14	-9	-5
	Kungota	32	19	13	58	36	22	-26	-17	-9
	Maribor	806	402	404	1121	542	579	-315	-140	-175
	Pesnica	78	44	34	63	33	30	15	11	4
	Šentilj	71	39	32	69	31	38	2	8	-6
2002	Duplek	53	27	26	44	21	23	9	6	3
	Kungota	42	21	21	45	17	28	-3	4	-7
	Maribor	848	448	400	1156	589	567	-308	-141	-167
	Pesnica	64	31	33	80	41	39	-16	-10	-6
	Šentilj	86	36	50	78	45	33	8	-9	17
2003	Duplek	44	26	18	60	32	28	-16	-6	-10
	Kungota	39	20	19	33	17	16	6	3	3
	Maribor	867	447	420	1196	594	602	-329	-147	-182
	Pesnica	85	38	47	69	42	27	16	-4	20
	Šentilj	65	31	34	81	43	38	-16	-12	-4
2004	Duplek	55	38	17	45	26	19	10	12	-2
	Kungota	49	20	29	37	21	16	12	-1	13
	Maribor	792	391	401	1189	607	582	-397	-216	-181
	Pesnica	66	42	24	68	32	36	-2	10	-12
	Šentilj	71	36	35	76	37	39	-5	-1	-4
2005	Duplek	53	21	32	54	28	26	-1	-7	6
	Kungota	37	18	19	45	21	24	-8	-3	-5
	Maribor	904	460	444	1244	591	653	-340	-131	-209
	Pesnica	61	32	29	94	40	54	-33	-8	-25
	Šentilj	66	29	37	68	35	33	-2	-6	4
2006	Duplek	56	25	31	67	39	28	-11	-14	3
	Kungota	39	16	23	63	31	32	-24	-15	-9
	Maribor	881	465	416	1168	595	573	-287	-130	-157
	Pesnica	54	29	25	50	23	27	4	6	-2
	Šentilj	72	41	31	61	34	27	11	7	4

2.3.2. IZOBRAZBENA STRUKTURA PREBIVALCEV

Izobrazbena struktura prebivalcev območja je pomemben dejavnik razvoja. Pregled strukture na območju kaže, da ima največ prebivalstva zaključeno srednješolsko izobrazbo. Delež tistih z zaključeno višjo in visokošolsko izobrazbo je znatno nižji in za več kot 3% pod Slovenskim povprečjem. Na območju je jasno izražena potreba po izboljšanju kvalitete človeških virov. Podatek je primerljiv z izobrazbeno strukturo na ravni posamezne občine, kjer ima več kot polovica prebivalstva dokončano srednjo strokovno, poklicno ali splošno šolo.

Zelo nizek delež je prebivalcev z visoko dodiplomsko in še nižji z visoko podiplomsko izobrazbo. Največji delež prebivalcev z dodiplomsko ima MO Maribor, ostale ji sledijo v približno istih odstotkih.

Preglednica 29: Tabela izobrazbena struktura prebivalstva

	Brez izobrazbe	Nepopolna osnovna izobrazba	Osnov. izobrazba	Srednja izobrazba - skupaj	Srednja izobrazba - nižja in srednja poklicna	Srednja izobrazba - strokovna in splošna	Višja izobrazba	Visoka dodipl. izobrazba	Visoka podipl. izobrazba
Duplek	31	258	1.452	2.982	1.725	1.257	172	139	17
Kungota	24	325	1.030	2.043	1.225	818	158	123	14
Maribor	538	3.362	19.340	56.973	25.997	30.976	6.828	8.442	1.440
Pesnica	37	464	1.994	3.220	1.917	1.303	208	204	16
Šentilj	50	679	2.237	3.563	2.226	1.337	225	134	16
SKUPAJ	680	5.088	26.053	68.781	33.090	35.691	7.591	9.042	1.503

Vir: SURS, popis 2002

2.3.3. STANJE NA PODROČJU IZOBRAŽEVANJA IN KULTURE NA OBMOČJU

Izobraženost prebivalstva je eden ključnih dejavnikov potencialnega razvoja območja. Znanje postaja vse bolj pomemben dejavnik konkurenčnosti gospodarstva posameznih območij, povečevanje vlaganj v razvoj človeških virov pa predpogoj za prehod v na znanju temelječo družbo, zagotavljanje pogojev za večjo kakovost življenja, boljši socialni položaj in družbeno povezanost.

Vrtci in osnovno šolstvo:

Na območju petih občin je dobro razvit in poenoten sistem predšolske vzgoje. V 55 enot vrtcev s podružnicami je vključenih 4.080 otrok.

Preglednica 30: št. vrtcev in št. vključenih otrok v predšolsko vzgojo

	2006		2007	
	Število vrtcev	Število otrok	Število vrtcev	Število otrok
Duplek	3	121	3	171
Kungota	3	118	3	117
Maribor	41	3.217	41	3.368
Pesnica	4	209	4	218
Šentilj	4	208	4	206

Tudi osnovnošolsko izobraževanje je dobro razvejano. Na območju LAS deluje 28 osnovnih šol oz. 43 skupaj s podružnicami. Največ (20) jih je na območju MO Maribor, med tem, ko beležijo ostale občine med 1- 3 osnovne šole. Ponekod so še podružniške OŠ, kot na primer v občini Kungota, ki ima eno glavno enoto z dvema podružnicama.

Preglednica 31: št. OŠ po občinah in št. vključenih otrok v osnovnošolsko vzgojo

	2003		2004		2005		2006	
	Število šol	učenci	Število šol	učenci	Število šol	učenci	Število šol	učenci
Duplek	4	544	4	529	4	500	4	467
Kungota	3	352	3	341	3	340	3	339
Maribor	27	8.558	27	8.240	29	7.957	28	7.734
Pesnica	4	611	4	597	4	602	4	594
Šentilj	4	710	4	679	4	676	4	651
SKUPAJ	42	10.775	42	10.386	44	10.075	43	9.785

Število osnovnošolskih institucij se je med leti 2003 – 2006 povečalo za eno institucijo, opazno pa se je zmanjšalo število učencev. Od leta 2003 se je število otrok vključenih v osnovnošolsko izobraževanje zmanjšalo za 9,2 odstotka oz. 990 otrok, kar je na slovenskim povprečjem (7,5%). Zmanjšanje števila učencev je logična posledica negativnemu naravnemu prirastu v večini občin področja, z izjemo Občine Pesnice in Šentilja, kjer je v zadnjih letih nastalo veliko novo strnjeno stanovanjsko naselje.

Srednje šolsko izobraževanje

Srednješolski sistem območja obsega 20 šol. Skoncentrirane so predvsem v MO Maribor (Prva gimnazija, Druga gimnazija, Tretja gimnazija Maribor, Škofijska gimnazija Antona Martina Slomška, Srednja glasbena in baletna šola Maribor, Srednja elektro-računalniška šola Maribor, Srednja strojna in poslovna šola Maribor, Srednja strojna šola Maribor, Srednja ekonomska šola, Srednja šola kmetijske mehanizacije Maribor, Srednja tekstilna šola Maribor, Srednja gradbena šola Maribor, Prometna šola Maribor, Srednja trgovska šola, Srednja šola za gostinstvo in turizem, Srednja zdravstvena šola Juge Polak Maribor, Lesarska šola Maribor, Živilska šola Maribor, Srednja kmetijska šola, Živilska šola Maribor).

Veliko srednjih šol, predvsem poklicno usmerjene beleži velik upad vpisa v zadnjih letih. Zanimanje za tradicionalne poklice predvsem na področju strojništva in kovinarstva med mladimi upada, povečuje pa se zanimanje za tehnične gimnazije, ki bistveno izboljšujejo ponudbo izobraževalnih programov. Malo zanimanja je tudi za deficitarne poklice in programe na področju gradbeništva, predvsem za

izobraževalne programe tesar, zidar, dimnikar in drugih tradicionalne poklice, ki v regiji že veljajo za deficitarne.

Srednješolska izobraževalna ponudba obsega naslednje programe:

- nižje poklicno izobraževanje
- srednješolski poklicni programi
- srednje tehniško izobraževanje
- poklicno tehniško izobraževanje
- splošno srednješolsko izobraževanje

Višje in visokošolsko izobraževanje

Maribor je Univerzitetno mesto in drugo največje univerzitetno središče v Sloveniji. V okviru Univerze v Mariboru deluje 16 fakultet, ki jih obiskujejo študentje območja LAS in širše Podravske in sosednjih regij.

Na območju se izvajajo tudi programi višjega strokovnega izobraževanja. Te šole ponujajo dvoletne strokovne programe, ki so zasnovani kot posebna oblika terciarnega izobraževanja in vsebujejo precej praktičnega usposabljanja. Izobraževanje izvajajo višje strokovne šole, ki so institucionalno ločene od visokega šolstva in sicer (Visoka poslovna šola Maribor v okviru skupine DOBA, Višja strokovna šola za gostinstvo Maribor, Živilska šola Maribor, višja strokovna šola, Lesarska šola Maribor, višja strokovna šola, Prometna šola Maribor, višja prometna šola, B2, izobraževalni center – višja strokovna šola).

Preglednica 32 : Študenti terciarnega izobraževanja po občini stalnega bivališča

	2004	2005	2006	2007
SLOVENIJA	110.962	113.040	114.700	113.983
Duplek	283	281	290	295
Kungota	127	142	157	164
Maribor	6.179	5.967	5.872	5.725
Pesnica	352	354	356	373
Šentilj	298	307	313	292

Izobrazbena struktura prebivalstva se izboljšuje, vendar bo glede na nove trende potrebno v prihodnje programe izobraževanja in usposabljanja tesneje povezati s potrebami gospodarstva. Hiter razvoj zahteva nova in sodobna znanja kar ohranja konkurenčnost posameznikov na trgu dela in konkurenčnost gospodarstva.

2.4 OPIS DOSEDANJIH AKTIVNOSTI S PODROČJA RAZVOJA PODEŽELJA NA OBMOČJU LAS

V zadnjih desetih letih je bilo na območju LAS pripravljenih kar nekaj različnih razvojnih dokumentov, ki pa večjih vplivov na hitrejši razvoj območja niso imeli. Njihov cilj je bil motivirati in povezati prebivalstvo za hitrejši razvoj podeželja. Projektne ideje so prevečkrat ostale samo na papirju, kar je imelo negativne posledice za kasnejšem ponovnem aktivnem sodelovanju pri procesu priprave programov za razvoj podeželja v novem programskem obdobju.

2.4.1. IZKUŠNJE PRI PRIPRAVI PROGRAMOV RAZVOJA PODEŽELJA IN USPEŠNOST PRI IZVAJANJU

Na območju Podravske razvojne regije je bilo izdelanih 6 Razvojnih programov podeželja za obdobje 2007 - 2013. To kaže na veliko raznolikost samih lokalnih skupnosti in predvsem na pomanjkanje skupne identitete širšega območja. Občine območja LAS so bile vključene v dva Programa razvoja podeželja.

- RPP 2007 – 2013 območja občin Pesnica, Šentilj in Kungota
- RPP 2007-2013: Gurmansko rokodelska pot – Občina Duplek in MO Maribor, skupaj s še z 11 občinami

REGIONALNI PROGRAM PODEŽELJA 2007 – 2013 območja občin Pesnica, Šentilj in Kungota

Konec leta 2005, je del občin današnjega območja Las pristopilo k izdelavi Razvojnega programa podeželja. Program se je pripravljal za območje Občine Pesnica, Šentilj in Kungota, s strani Kmetijsko gozdarskega zavoda Maribor.

Priprava Programa je temeljila na sodelovanju z lokalnimi akterji, lokalnimi skupnostmi in prebivalstvom preko delavnic in organiziranih seminarjev.

Za potrebe analize območja, informiranje in ugotovitev potreb območja so potekala delovna srečanja s prebivalci.

Organizacija delovnih srečanj s prebivalci:

- 1. delavnica, dne 09.12.2005, na temo: Predstavitveni seminar o pomenu in poteku projekta (dvorana KD Pesnica)

- 2. delavnica, dne 05.01.2006, na temo: Poseljenost in ohranjanje identitete območja, kako vključiti v prostor objekte potrebne za ohranjanje in razvoj območja (sejna soba, Občina Šentilj)
- 3. delavnica, dne 19.01.2006, na temo: Zgodovinski razvoj območja, tradicije s poudarkom na kmetijstvu kot najpomembnejši dejavnosti (dvorana, občina Kungota)
- 4. delavnica, dne 02.02.2008, na temo: Način življenja nekoč in danes, odnosi med ljudmi, kulturna in naravna dediščina (sejna soba, Občina Šentilj)
- 5. delavnica, z dne 16.02.2006, na temo: Dopolnilne dejavnosti na kmetijah in možnosti za zaposlitev na podeželju (dvorana KD Pesnica)
- 6. delavnica, z dne 02.03.2006, na temo: Iskanje tržnih poti, povezovanje za trženje in lažje uresničevanje razvojnih zamisli (dvorana, občina Kungota)
- 7. delavnica, z dne 15.06.2006, na temo: Analiza izbranih predlogov za razvoj območja na delavnicah in dopolnjevanje; Analiza in ugotovitve nedokončanih obstoječih predlaganih razvojnih projektov; Usklajevanje predlogov in povezovanje projektov na nivoju celotnega območja RPP (Občina Kungota; Občina Šentilj; Občina Pesnica)
- 8. delavnica, z dne 30.06.2006, na temo: Analiza delavnic in zaključek seminarskih srečanj (dvorana KD Pesnica)

Delovna srečanja s bila razdeljena na 6 strokovnih tem in so bila osnova za pripravo RPP.

REGIONALNI PROGRAM PODEŽELJA ZA OBDOBJE 2007-2013: Gurmansko rokodelska pot – Občina Duplek in MO Maribor, skupaj s še 11 občinami

Leta 2006 je k pripravi Razvojnega programa za podeželsko območje za obdobje 2007 - 2013, t.i. Gurmansko rokodelska pot, pristopilo tudi 13 občin v Podravski regiji. V omenjenem programu sta z našega območja TOTI LAS sodelovali Občina Duplek in MO Maribor.

Tudi pri pripravi Razvojnega programa Gurmanska rokodelska pot so potekale aktivnosti po principu »od spodaj navzgor«. Izvajalo se je informiranje vseh gospodinjstev zajetega območja in anketa za pridobitev posnetka stanja na terenu. Analize anket so pokazale jasno izraženo mnenje in želje prebivalcev po razvoju posameznikov in kraja.

V naslednjem koraku so se izvajale delavnice:

- sklop 11 delavnic v letih 2002 in 2003
- dve delavnici na temo diverzifikacije v nekmetske dejavnosti v letu 2005
- sklop štirih delavnic na temo Razvojni program podeželja, dopolnilne dejavnosti, ekološko kmetovanje ter kmetovanje na vodovarstvenem območju.

Vzporedno je potekalo informiranje zainteresirane javnosti preko lokalnih medijev in zloženke z informacijami o samem programu in možnostmi, ki jih nudijo dopolnilne dejavnosti na kmetiji in osebno dopolnilno delo.

2.4.2. VKLJUČENOST OBMOČJA V DRUGE RAZVOJNE PROGRAME

Lokalne skupnosti in ostale zainteresirane organizacije so s svojimi projekti bolj ali manj uspešno sodelovale v programih čezmejnega sodelovanja Phare CBC in Interreg IIIA in IIIB. Še posebej je bilo uspešno sodelovanje s sosednjo Avstrijo. Glede na dosedanje izkušnje s tujimi partnerji lahko z gotovostjo potrdimo dobre osnove za nadaljnje med regijsko in med državno sodelovanje tudi pri implementaciji Lokalne razvojne strategije.

2.4.3. USPEŠNO IZVEDENI PROJEKTI IN NASTALI PRODUKTI

Občine in razvojne institucije območja LAS so se v preteklosti vključevale v razvojne programe in uspešno izvedle številne projekte.

Program CRPOV (Celostni razvoj podeželja in obnova vasi)

Cilji projektov CRPOV je bil aktivirati razvojne potenciale določenega območja s sočasnim spodbujanjem lokalnega prebivalstva do lastnega razvoja.

Seznam uspešno izvedenih projektov:

- Razvojni program KS Limbuš – idejna zasnova produkta (projekt Mestne občine Maribor)
- Projekt: CRPOV za hribovito obmejno območje Kozjaka v MOM – analiza stanja in potreb (projekt Mestne občine Maribor)
- Mariborske vinske turistične ceste MVTC 18 (projekt Mestne občine Maribor)

- Ureditev parkirišča v naselju, izgradnja ceste na žago (projekt Občine Šentilj)
- Čebelarški muzej (projekt Občine Šentilj)
- Turistično rekreacijska cona ob Muri (projekt Občine Šentilj)
- Prodaja produktov s kmetij na premični stojnici (projekt Občine Šentilj)
- Keltska pot – turistično tematska pot (projekt Občine Šentilj)
- Jesenska pot – turistično tematska pot (projekt Občine Šentilj)
- Implementacija uvedbe blagovne znamke »Dobrote – produkti iz občine Šentilj«, tehnične podpore trženju in izobraževanju (projekt Občine Šentilj)
- izvedene začetne investicije urejanja vasi Jurij (projekt Občine Kungota)
- Izvedene investicije v ureditev vasi Svečina (projekt Občine Kungota)
- Urejeni in zgrajeni posamezni odseki cest (projekt Občine Kungota)
- Ureditev krajevnega središča Jakobski dol (projekt Občine Pesnica)
- Obnova krajevne ceste Sp. Jakobski dol – Plodršnica (projekt Občine Pesnica)
- Obnova krajevnega središča Pernica (projekt Občine Pesnica)
- Obnova kolesarske poti (projekt Občine Pesnica)
- Urejanje VTC 19 in 18 (skupni projekt občin Kungota, Pesnica in Šentilj)
- Razvoj sadno-vinskih cest (skupni projekt Občina Duplek, Občina Kungota, MO Maribor)
- Rekonstrukcija sadno-vinske ceste Zimica-Korena-Žikarce (občina Duplek)

PHARE CBC SLOVENIJA/AVSTRILIJA

Seznam uspešno izvedenih projektov:

- Obmejna turistična cona (v projektu so sodelovale vse občine območja)
 - o Razvoj omrežja kolesarskih poti
 - o Razvoj omrežja pohodniških in gozdnih učnih poti
 - o Obmejna panoramska pot
 - o Razvoj vinskih in sadnih cest
 - o Revitalizacija območij rek Drave in Mure
 - o Turistična signalizacija
 - o Turistična promocija
 - o Turistični informacijski centri
- Maraton vinskih gričev
- Panoramska točka Plački vrh (projekt Občine Kungota)
- Razvoj turističnega produkta »Kolesarjenje med Pohorjem in Muro«
- Kolesarjenje in pohodništvo po gornjih Slovenskih goricah (skupni projekt občin Kungota, Pesnica in Šentilj)
- Turistični informativni centri (v projektu so sodelovale vse občine območja)

- Turistična signalizacija (skupni projekt Občin Duplek, Kungota in MO Maribor)
- Muzejski mlin Jakobski dol (skupni projekt Občina Pesnica, Občina Kungota, MO Maribor)
- Razvoj turističnega produkta »Kolesarjenje med Muro in Dravo« (v projektu so sodelovale vse občine območja)
- Pridelava in trženje ekoloških pridelkov (v projektu so sodelovale vse občine območja)
- Obmejna panoramska pot (Občina Kungota)

2.4.4. POPIS IN MOŽNOST IZRABE OBSTOJEČIH RAZVOJNIH STRUKTUR NA OBMOČJU

Na območju LAS delujejo in predstavljajo ključne razvojne strukture naslednje razvojne institucije:

- Mariborska razvojna agencija p.o.
- Kmetijsko gozdarski zavod Maribor
- Območna obrtna zbornica Maribor
- Štajerska gospodarska zbornica
- Zavod za gozdove – enota Maribor
- Štajerska turistična zveza
- Zavod RS za varstvo narave

Ostale pomembne organizacije:

-
- Univerza Mariboru – Biotehniška fakulteta
- Srednja kmetijska šola Maribor
- Andragoški zavod Maribor – Ljudska univerza
- Center RČV/ Regionalni sklad dela Podravje
- Občine
- Zavod za turizem
- Razna društva

3 SWOT ANALIZO RAZVOJNIH MOŽNOSTI OBMOČJA

Problemska analiza, slabosti, priložnosti, nevarnosti – SWOT analiza

PREDNOSTI
▪ kvalitetne vinogradniške in sadjarske lege ▪ dober potencial za naravi prijazno kmetovanje ▪ regija je glede na zmerno podnebje, naravne danosti in kulturno krajino ter zaradi ohranjenih tipičnih struktur naselij privlačna za bivanje in razvoj sodobnih oblik turizma ▪ pestrost in ohranjenost kulturne in naravne krajine (Drava, Slovenske Gorice, Mura) ▪ obstoječa društvena dejavnost ▪ že uveljavljene tradicionalne kulturne prireditve ▪ ustanove namenjene razvoju podeželja (svetovalna služba, društva, zadruga, podjetja) ▪ športno-rekreacijska infrastruktura (kolesarske, konjeniške, učne in pohodniške poti) ▪ ugodna geografska lega
SLABOSTI
▪ slabo razvite dopolnilne dejavnosti na kmetijah ▪ neugodna starostna struktura nosilcev kmetij (odseljevanje mladih) ▪ opuščanje rabe in zaraščanje kmetijskih zemljišč ▪ nerazvito podjetništvo na podeželju ▪ ni prepoznavnih turističnih proizvodov ter uveljavljenih blagovnih znamk ▪ nizka raven povezovanja in sodelovanja med posameznimi deležniki na različnih področjih ▪ slaba komunalna in cestna infrastruktura ▪ razvoj razpršene gradnje povečuje stroške komunalne opremljenosti ▪ nižja izobrazbena struktura prebivalstva na podeželju ▪ slaba pokritost območja z IKT in storitvami (pod SLO povprečjem)

PRILOŽNOSTI

- razvoj celovitega, okolju prijaznega turizma in aktivnega preživljanja prostega časa na podeželju (»druge počitnice« - manj časa in večkrat na leto)
- s posodobitvijo infrastrukture ter ustvarjanjem novih delovnih mest zaradi razvoja podjetništva, dopolnilnih dejavnosti ter oživljanje tradicionalnih sort in kultur, postaja podeželje atraktiven prostor za kakovostno bivanje
- čezmejno sodelovanje pri projektih ter skupen nastop na tujih trgih
- ohranitev in obnova objektov kulturne in etnološke dediščine, povezovanje raznolikih društev, ohranjanje tradicionalnih prireditev in običajev vzpostavlja močnejšo identiteto in prepoznavnost območja
- pridelava, predelava in trženje okolju prijaznih produktov s kmetije

NEVARNOSTI

- zmanjšanje tržnega deleža kmetijskih proizvodov zaradi večje konkurence kmetijskih izdelkov od drugod
- slaba oskrba s pitno vodo
- nepripravljenost na klimatske spremembe
- spremembe prioritet in programov EU kmetijske politike
- spremembe lastniške strukture zemljišč (tuji investitorji)
- strožji predpisi za dopolnilne dejavnosti (primerjava Avstrija)

Na osnovi SWOT analize so se na širšem območju pokazale naslednje značilnosti.

Zaradi zapletenega součinkovanja različnih dejavnikov je, upošteva predvsem neustrezno zemljiško lastniško sestavo, pridelovalni specializaciji in tržni usmerjenosti, nedorečeno prostorsko zasnovo vaških naselij, ter omejena finančna sredstva za izboljšave pričakovati vrsto problemov, ki se bodo odražali v postopnem prilagajanju posameznih segmentov želeni optimalni zasnovi podeželja.

Potrebno je opozoriti na tista neskladja v razvoju podeželja, ki bodo predvidoma predstavljala temeljne ovire pri prilagajanju tržno-gospodarskim odnosom, predvsem na področju kmetijstva in gozdarstva. Med strukturalnimi problemi izstopajo visok delež mešanih kmečkih gospodarstev, prekomerna zemljiška

razdrobljenost, pomanjkanje delovnih mest v nekmetijskih dejavnostih, pomanjkljiva prometna povezanost in stihijski razvoj podeželskih naselij. Zaradi teh vzrokov in na podlagi izkušenj je potrebno k razvoju podeželja pristopiti celostno in partnersko.

V hribovitem in gričevnatem delu so pretežno manj ugodne razmere za kmetijstvo in tudi posestna struktura marsikje ne omogoča uporabe ustrezne kmetijske mehanizacije. Če želimo prispevati k trajnostnemu razvoju in ohranjanju vsaj minimalne gostote poseljenosti, je torej potrebno vzpodbujati takšne oblike kmetovanja, ki ob ohranjanju števila kmetij, nudijo prebivalcem možnosti za kvalitetno življenje na manj ugodnih območjih.

V primeru, da bodo kmetje ob ustrezni strokovni pomoči sprejeli program ekološkega kmetovanja in integrirane pridelave, lahko pričakujemo, da bo taka konceptualna preusmeritev žela uspeh. To bi lahko omogočili z ustreznimi programi kontinuiranega izobraževanja in svetovanja, ki se že izvajajo in z nadgradnjo le teh.

Večji poudarek moramo nameniti usposabljanju, izobraževanju predvsem nosilcev kmetijskih gospodarstev, predvsem z uporabo IKT tehnologij.

Program okolju prijaznejšega kmetijstva

Program ekološkega kmetijstva

Ekološko kmetijstvo je posebna oblika kmetijske pridelave, ki poudarja gospodarjenje v sožitju z naravo. Je način trajnostnega kmetovanja, ki upošteva kmetijo kot celosten, enovit sistem, v smislu človek-tla-rastline-živali in skrbi za medsebojno ravnovesje. Poseben poudarek je dan ohranjanju rodovitnosti tal z večanjem humusa in z uporabo organskih gnojil. V dobro pripravljenih tleh se razvijejo krepke rastline, ki se ob pomoči koristnih živali lažje upirajo škodljivcem in boleznim. Na ekološki kmetiji pridelamo kakovostno krmo, ki ob ustreznih bivanjskih razmerah, prilagojenim potrebam živali, prispevajo k dobremu počutju in zdravju živali in s tem h kakovostni prireji mesa, mleka, jajc.

Ekološko kmetovanje se z vstopom v EU vedno hitreje razvija, predvsem dobra popotnica njegovemu razvoju pa je ustanovitev Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu.

Program integrirane pridelave

Program integrirane pridelave obravnava kmetijsko pridelavo kot celoto in je usmerjen k uravnoteženemu kroženju snovi na kmetijah. Cilj integrirane kmetijske pridelave je pridelava zdrave hrane, ob varovanju okolja in varčni uporabi snovi. V integrirani pridelavi se za zatiranje bolezni in škodljivcev prednostno uporabljajo

biološki in mehanični ukrepi, gnojenje poteka izključno na osnovi talnih analiz in potreb rastlin. Nadzor in kontrola v integrirani pridelavi zagotavljata potrošniku neoporečnost kmetijskih pridelkov, kar pomeni, da v le-teh ni presežkov fitofarmacevtskih sredstev in mineralnih gnojil.

Predvsem integrirana pridelava zelenjave je v Podravju dobro razvita, pridelovalci so povezani na strokovnem nivoju v okviru Združenja za integrirano pridelavo zelenjave Slovenije, pojavlja se pa tudi potreba po skupnem tržnem nastopu (vertikalna organiziranost), kar mora biti v prihodnje prioriteta. Za nadaljnji razvoj integrirane pridelave zelenjave je potrebno pospeševati investicije na področju pridelave in predelave na zelenjadarskih kmetijah.

Uvajanje alternativnih poljščin

Zaradi prometa nastane v EU okrog 21 % vseh emisij toplogrednih plinov, ki prispevajo h globalnemu segrevanju, odstotek pa še vedno narašča.

Z uvajanjem kmetijskih alternativnih poljščin lahko kmetijski in gozdarski sektor precej pripomoreta na tem področju. V skladu s tem je potrebno informirati in vzpodbuditi nosilce kmetijskih dejavnosti območja TOTI LAS o možnostih, prednostih, finančnih in okoljskih dimenzijah pridelave, predelave in trženja energentov pridelanih iz biomase.

Neugodna starostna struktura na kmetijah in problem depopulacije

Za delo in življenje manj atraktivni podeželski prostor kljub vlaganjem še vedno zaostaja v razvoju, v nekaterih območjih, pa je še vedno opazen trend depopulacije. Na kmetijah so večinoma aktivnejši starejši ljudje, ki v pretežni meri nimajo ustrezne izobrazbe. Kar 7,7% gospodarjev nima dokončane osnovne šole, 52% jih gospodari z dokončano osnovno šolo. Poklicno in srednjo šolo različnih smeri je dokončalo 37% gospodarjev, 3,3% je tistih, ki so visoko izobraženi.

Predvsem nivo kmetijske izobrazbe nosilcev kmečkih gospodarstev je izredno nizek in zaskrbljujoč, saj je skoraj 85% gospodarjev na območju brez kmetijske izobrazbe, če ne upoštevamo različnih tečajev iz kmetijstva.

Zaradi zaostajanja v razvoju, podeželje zapušča mlado izobraženo prebivalstvo, ki se raje seli v mesta, kjer imajo več možnosti za ustvarjanje, zaposlitev in kakovostno bivanje.

Nizka stopnja informiranosti in usposobljenosti

Kljub dejstvu, da je delo kmetijsko svetovalne službe in javne gozdarske službe usmerjeno na terensko delo z kmeti, se ugotavlja, da je stopnja informiranosti še nezadostna. Do tega prihaja tudi zaradi velikega števila novih in hitro se spreminjajočih informacij in znanj, ki jih je zelo težko pravočasno posredovati in uvajati v vsakodnevne kmetijske prakse. Od tod izhaja tudi potreba o dvigu računalniške (IKT) pismenosti kmetov kakor tudi o usposabljanje kmetov na področjih trženja, finančnega poslovanja in drugih znaj, ki bi mu pripomogla k dvigu konkurenčnosti.

Manjko poklicne in menedžerske usposobljenosti na ravni nosilcev kmetij in strokovnih podpornih institucij pripomore k nekonkurenčnosti in ponekod stagnaciji razvojnih potencialov.

Pomanjkanje kapitala

Kljub dejstvu, da EU namenja sorazmerno velika sredstva za podporo kmetijstvu in razvoju podeželja, je premalo sredstev za razvoj podjetništva, raznolikih dopolnilnih dejavnosti na podeželju.

Povezovanje kmetov s prehrambeno, živilsko-predelovalno industrijo v regiji

V širšem območju je izrazit problem premajhnega sodelovanja med kmetijami in živilsko prehrambeno industrijo v regiji, upošteva njene možnosti. Povezovanje bi bilo potrebno okrepiti na različnih področjih: od povezovanja do skupne proizvodnje, promocije in trženja na podlagi skupnih interesov.

Trženje kmetijskih pridelkov, izdelkov in storitev

Za kmetijske in sorodne proizvode podeželja, bi bilo smiselno oblikovati skupno/skupne blagovno/blagovne znamko/znamke in opredeliti kriterije glede njene/njihove uporabe. S tem bi se pridelovalce in predelovalce motiviralo v vključevanje organiziranega trženja in promoviranja njihovih izdelkov..

Širše območje ima kljub objektivnim pogojem malo prepoznavnih izdelkov ali pridelkov, ki bi imeli skupne tržne temelje na zaščitnih blagovnih znamkah. Izjema je področje vinarstva, kjer se srečujemo z relativno velikim številom blagovnih znamk, ki postajajo vse bolj konkurenčne tudi izven regije.

Z tržno in promocijsko nadgradnjo že obstoječih blagovnih znamk se nudi priložnost za vzpostavitev novih partnerstev in skupen nastop na trgu v in izven regije.

Pomanjkanje delovnih mest, zlasti za bolj izobražene

V kolikor upoštevamo vso razpoložljivo delovno silo na posamezni kmetiji, ugotovimo, da običajno pri delu na kmetiji pomagajo vsi člani družine, redki pa so stalno zaposleni. V primeru zaposlovanja višje in visoko izobraženih oseb na kmetiji, nastopi problem neustreznega delovnega mesta. Mladi se povečini zanimajo za boljša delovna mesta v bližnjih ali daljnih mestih, le tisti, ki so navezani na domačo zemljo ostajajo. Vzrok za »beg možganov« je tudi nekvalitetna informacijska povezava ruralnih območij.

Pomanjkljiva infrastruktura na podeželju

Za podeželje je značilna pomanjkljiva infrastruktura na vseh ravneh. Slaba dostopnost do osnovnih civilizacijskih potreb (zdravstveno neoporečna pitna voda, pomanjkljiva komunalna infrastruktura, nizka prometna opremljenost ter informacijska nepovezanost) zmanjšuje možnosti za kvalitetno bivanje na podeželju.

Zaraščanje kulturne krajine

Kljub nekaterim ukrepom in spodbudam je problem zaraščanja kmetijskih površin še vedno prisoten kot posledica opuščanja živinoreje in gospodarjenja s kmetijskimi površinami. Izrazit je zlasti v hribovskih (Pohorje, Kozjak) in gričevnatih območjih (Haloze, predvsem zahodni del), kjer so naravne danosti za kmetovanje manj primerne. V manjšem obsegu se zaraščajo kmetijske površine v Slovenskih goricah in Dravinjskih goricah. Zaradi zaraščanja se zmanjšuje vrednost kulturne krajine, ki s tem postaja manj privlačna za bivanje in druge dejavnosti (npr. turizem).

Dopolnilne dejavnost

Razvoj dopolnilnih dejavnosti na podeželju je bistvenega pomena za nadaljnji razvoj le tega. Z vstopom Slovenije v EU so se možnosti za dopolnilne dejavnosti na podeželju usmerjajo predvsem v smeri turistične in storitvene ponudbe. Z primernim pristopom, vzpodbudami in usposabljanjem akterjev razvoja na podeželju se lahko poveča podjetniška aktivnost, raznolikost in ponudba dejavnosti predvsem v delih z omejenimi možnostmi kmetovanja.

Izhajajoč iz problemske analize celotnega območja TOTI LAS smo za potrebe priprave strategije opredelili ključne probleme in usmeritve v naslednjem programskem obdobju. Jasno je, da s pričujočo lokalno razvojno strategijo podeželja, ne bomo mogli razrešiti vseh nakopičenih razvojnih težav. Z uresničevanjem strategije bomo samo začeli nov razvojni cikel, s katerim bomo v naslednjih letih poskušali zmanjšati razlike v regiji, območju pokazati nove perspektive ter podeželje naredili atraktivnejše za delo, bivanje in aktivno preživljanje prostega časa.

Ključne razvojne prednosti, priložnosti, slabosti in nevarnosti

Širše območje ima kar nekaj prednosti, kar kaže na nujnost povezovanja med posameznimi območji LAS. Kvalitetne in prepoznavne vinogradniške in sadjarske lege omogočajo celotnemu območju dobre osnove za proizvodnjo vina, sadja in ostalih s tem povezanih produktov. Ker na območju (razen v Pesniški dolini) ni veliko intenzivnih kmetijskih površin je ena od strateških prednosti tudi pridelava in predelava naravi in okolju prijazne hrane, ki jo lahko z dodatnim izobraževanjem in povezovanjem pridelovalcev ter organiziranim nastopom na trgu, dvignemo na kvalitetnejši nivo. Prednost območje je tudi njegova ugodna strateška lega in prometne povezave z Evropo in drugimi regijami v neposredni bližini. Bližina Avstrije odpira tu mnoge potenciale na razvoju turizma, dopolnilnih dejavnosti in potencialnega čezmejnega sodelovanja na raznolikih projektih. Prednost območja je tudi veliko število aktivnih društev, ki so mnogokrat motor kulturno prireditvenega in tudi turističnega dogajanja na podeželju. S povezavo društev, turističnih organizacij in raznih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah lahko zaokrožimo celostno ponudbo našega območja. Za razvoj območja so pomembne tudi različne ustanove, ki so namenjene razvoju podeželja. V povezavi z novimi izobraževalnimi programi, ciljanimi raziskavami in svetovanjem tako podjetnikom kot kmetovalcem lahko uspešno zagotavljamo prenos uporabnega znanja in izkušenj iz različnih področij. Za razvoj turistične ponudbe, ki je eno od pomembnejših razvojnih področij, so ključnega pomena že obstoječe kulturno umetniške prireditve, raznolika športno rekreacijska infrastruktura in nastajajoča gostinsko turistična ponudba.

Ključne priložnosti širšega območja vidimo v aktivnem povezovanju in sodelovanju z sosednjimi območji ter tudi z območji preko meje, s katerimi imamo dobre izkušnje še iz časov našega predpristopnega obdobja. V tki. Obmejni turistični con je nastalo in bilo izvedeno, s sodelovanje partnerjev preko meje, veliko število manjših projektov. S sočasnim načrtovanjem infrastrukturnih projektov, sofinanciranih tudi iz drugih virov, lahko ustvarimo podeželje kot atraktiven prostor za nova delovna mesta, kvalitetno bivanje ter razvoj celostne turistične ponudbe kot enega od temeljev prihodnjega razvoja širšega območja. Veliko priložnosti se kaže tudi na področju ohranitve in obnove kulturne in etnološke dediščine seveda ob upoštevanju naravnih danosti in povezovanju z tradicionalnimi prireditvami in

običaji. Z oblikovanjem novih blagovnih znamk, s skupnim trženjem in promocijo različnih produktov lahko pripomoremo k dvigu prepoznavnosti območja ter zagotavljamo perspektivno okolje za domače prebivalstvo, predvsem mladih, ki sedaj pogosto zapuščajo »domača ognjišča«

Razvojnega preboja širšega območja ne moremo pričakovati, če se bomo ukvarjali samo z našimi potencialnimi prednostmi in priložnostmi. Skoraj enako pomembno je odpravljanje ključnih slabosti. Z uresničevanjem ukrepov, ki so predvideni v glavnih programih bomo dolgoročno poskušali odpraviti ali vsaj zmanjšati ključne slabosti območja.

4 RAZVOJNA VIZIJA OBMOČJA TOTI LAS

Namen lokalne razvojne strategije je:

1. Izboljšati dostopnost do najrazličnejših oblik izobraževanja in strokovnega usposabljanja.
2. Povečati možnosti za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in podjetništva na podeželju.
3. Ohranitev tipične poselitve z močnimi kmetijami kot osnovne gospodarske strukture na podeželju
4. Povečati prepoznavnost in povezanost območja s celovito turistično ponudbo podeželja.
5. Izboljšati pogoje za kakovostno bivanjsko okolje.
6. Spodbujanje in izboljšanje sodelovanja ter vzpostavljanje različnih oblik partnerstev.
7. Ohranjanje naravne in kulturne dediščine ter njuno vključevanje v razvoj podeželja.

Razvojna vizija

Podeželje danes ni več samo tipično območje za pridelavo hrane. Prav tako podeželje niso več samo vasi, ampak sodijo k podeželju tudi večja naselja in razvijajoča se primestja večjih mest. Podeželje vedno bolj postaja tudi prostor za kakovostno bivanje in aktivno preživljanje prostega časa. Dva, do sedaj najpomembnejša dejavnika, ki sta vplivala na razvoj kulturne krajine – kmetijstvo in gozdarstvo, postajata temelj novih obrtnih in proizvodnih dejavnosti, in nova priložnost za razvoj turizma na podeželju. Razvoj turizma, ki temelji na ohranjenosti naravnih in kulturnih vrednot, na novih dopolnilnih dejavnosti, na povezovanju tradicije in novih trendov ter skozi delovanje najrazličnejših društev, skupin in posameznikov.

Povezano in v širšem prostoru prepoznavno podeželje, ki bo z ohranjanjem naravne krajine in kulturne dediščine omogočalo pogoje za kakovostno bivanje. Z aktiviranjem lokalnih razvojnih potencialov in vključevanjem v sodobne razvojne tokove bomo ohranili poseljenost podeželja ter ustvarili nova in atraktivna delovna mesta.

Temeljni princip doseganja razvojne vizije je aktivno sodelovanje in povezovanje vseh zainteresiranih pri uresničevanju začrtanih nalog ter z izmenjavo izkušenj doseči trajnosten razvoj podeželja z ohranitvijo tako naravne kot kulturne dediščine

na širšem območju. Posebna pozornost bo namenjena aktivnemu vključevanju in upoštevanju potreb obrobni skupin (mladi, ženske, invalidi).

4.1. STRATEŠKI CILJI

- Pripraviti učinkovito organizacijsko strukturo za izvajanje lokalne razvojne strategije in drugih skupnih programov razvoja podeželja na območju,
- stalno organizirati razna usposabljanja in izobraževanja za posamezne ciljne skupine z upoštevanjem obrobni skupin s podeželja,
- povečati število in kakovost lokalno tipičnih pridelkov, izdelkov in storitev ter število ponudnikov na trgu,
- zagotavljati kakovostna, nova in dohodkovno zanimiva delovna mesta na podeželju ,
- razvijati obstoječo in oblikovati novo ponudbo v vseh gospodarskih dejavnostih na podeželju,
- povezati ponudnike in dejavnosti ter zagotoviti uspešno trženje pridelkov, izdelkov in storitev podeželja v lokalnem okolju in širše,
- zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost podeželja,
- izboljšati dostopnost do IKT omrežij,
- vzpostaviti trdna partnerstva in sodelovanje na območju LAS, sosednjih območij in preko meje
- ohranjati naravo, varovati in primerno vključevati naravno in kulturno dediščino v razvojne ukrepe podeželja.

4.2. PREDNOSTNE NALOGE IN URESNIČEVANJE STRATEŠKIH CILJEV

Lokalna akcijska skupina (Toti las) bo svoje zastavljene strateške cilje uresničevala z odgovornim in stalnim delovanje v okviru opredeljenih štirih programov. Vsak program vsebuje tri prednostne naloge (ukrepe). Predvidene naloge bomo izvajali skozi vsakoletne izvedbene načrte s katerimi bomo z že vnaprej znanimi kriteriji določili ključne projekte. Javni pozivi in izbrani projektni predlogi bodo javno objavljeni. S tem bomo zagotavljali javnost in transparentnost našega delovanja.

Strateški cilji LRS	Prednostne naloge	Program
Pripraviti učinkovito organizacijsko strukturo za izvajanje lokalne razvojne strategije in drugih skupnih programov razvoja podeželja na območju. Stalno organizirati razna usposabljanja in izobraževanja za posamezne ciljne skupine z upoštevanjem obrobni skupin s podeželja.	1.1 Delovanje LAS in promocija lokalne razvojne strategije 1.2 Usposabljanje za razvoj 1.3 Spodbujanje sodelovanja in prenos znanj in izkušenj z drugimi območji	<u>Program 1.</u> <i>Organiziranost in znanje za razvoj</i>
Povečati število in kakovost lokalno tipičnih pridelkov, izdelkov in storitev ter število ponudnikov na trgu. Zagotavljati kakovostna, nova in dohodkovno zanimiva delovna mesta na podeželju. Razvijati obstoječo in oblikovati novo ponudbo v vseh gospodarskih dejavnostih na podeželju. Povezati ponudnike in dejavnosti ter zagotoviti uspešno trženje pridelkov, izdelkov in storitev podeželja v lokalnem okolju in širše.	2.1: Razvoj turizma 2.2: Podjetništvo na podeželju 2.3: Razvoj naravi prijaznega kmetovanja in gospodarjenja s prostorom	<u>Program 2.</u> <i>Gospodarski razvoj podeželja</i>
Zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost podeželja. Izboljšati dostopnost do IKT omrežij.	2.1: Osnovna infrastrukturna opremljenost podeželja 3.2: Infrastruktura za povezovanje na vasi 3.3: Razvoj turistične infrastrukture	<u>Program 3.</u> <i>Kakovostno bivanje in delo na podeželju</i>
Vzpostaviti trdna partnerstva in sodelovanje na območju LAS, sosednjih območij in preko meje. Ohranjati naravo, varovati in primerno vključevati naravno in kulturno dediščino v razvojne ukrepe podeželja.	4.1: Socialno in društveno življenje na vasi 4.2: Revitalizacija in primerna raba naravne dediščine 4.3: Obnova in ohranjanje kulturne dediščine	<u>Program 4.</u> <i>Kulturna in naravna dediščina temelj identitete in prepoznavnosti območja</i>

4.2.1. PREDSTAVITEV GLAVNIH PROGRAMOV IN PREDNOSTNIH NALOG

Glavni programi in prednostne naloge za izvajanje Lokalne Razvojne Strategije so se oblikovale po načelu »od spodaj navzgor« na delovnih srečanjih, sestankih in razgovorih s številnimi posamezniki in predstavniki raznolikih organizacij, tako nevladnih kot tudi uradnih. Pri pripravi LRS je sodelovala tudi strokovna javnosti. Obveščanje je potekalo preko pošte, spletnih strani in osebnih stikov. Pri pripravi osnutkov gradiv smo upoštevali veljavne že sprejete in veljavne dokumente nacionalnega kot tudi lokalnega pomena. Npr. Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja in Program razvoja podeželja Slovenije za obdobje 2007-2013, oba dopolnjena in sprejeta Razvojna programa Podeželja v katerih so sodelovale lokalne skupnosti območja Toti Las, hkrati pa izhajali iz poznavanja že obstoječih lokalnih programov CRPOV, občinskih strategij in prostorskih usmeritev ter usmeritev regionalnega razvojnega programa – RRP za Podravje 2007 - 2013.

PROGRAM 1: ORGANIZIRANOST IN ZNANJE ZA RAZVOJ

V okviru programa bo potrebno pripraviti učinkovito organizacijsko strukturo za izvajanje lokalne razvojne strategije in drugih skupnih projektov razvoja podeželja na širšem območju. Brez dobrega poznavanja pobude Leader in ostalih možnosti za pridobivanje sredstev bo črpanje le-teh manjše kot lahko pričakujemo v primeru dobrega poznavanja vseh razpoložljivih virov. V ta namen bomo organizirali razna usposabljanja in izobraževanja za posamezne ciljne skupine s podeželja s posebnim poudarkom pri vključevanju in upoštevanju obrobni skupin (mladi, ženske, invalidi). Pripravljeni bodo razni promocijski materiali in ostale potrebne informacije na spletnih strani. Koordinacijska srečanja bodo namenjena povezovanju, sodelovanju in prenosu modelov dobrih praks in izkušenj.

Prednostna naloga 1.1: Delovanje LAS in promocija lokalne razvojne strategije

Cilji prednostne naloge:

- učinkovito delovanje LAS-a
- izboljšanje poznavanje LRS in programa Leader
- povečanje zanimanja raznolikih deležnikov za aktivno sodelovanje

Aktivnosti:

- Vzpostavitev LAS in priprava dokumentacije (letni izvedbeni načrt) za potrditev in pridobitev sredstev

- Motiviranje in osveščanje prebivalstva za aktivno vključevanje še posebej mladih, žensk in invalidov,
- Promoviranje in informiranje širše javnosti o aktivnostih in dogodkih

Ciljne skupine:

- Sodelujoči v TOTI LAS
- Širše prebivalstvo, še posebej obrobne skupine

Prednostna naloga 1.2: Usposabljanje za razvoj

Cilji prednostne naloge:

- Povečanje vključenosti deležnikov za različne programe usposabljanja in izobraževanja s poudarkom na vključevanju mladih, žensk in invalidov
- Uspešno svetovanje pri razvoju in izvedbi projektov
- Povečanje možnosti za pomoč pri izvajanju in koordinaciji projektnih aktivnosti

Aktivnosti:

- Priprava in izvedba programov za usposabljanja in izobraževanja
- Svetovanje pri razvoju in izvedbi projektov
- Usmerjanje in pomoč pri vodenju projektov

Ciljne skupine:

- Sodelujoči v TOTI LAS
- Širše prebivalstvo, še posebej obrobne skupine
- Potencialni prijavitelji in izvajalci projektov

Prednostna naloga 1.3: Izvajanje lokalne razvojne strategije

Cilji prednostne naloge:

- uspešno izvajanje ter vrednotenje projektov

Aktivnosti:

- priprava in izvajanje letnih izvedbenih načrtov

Ciljne skupine:

- Sodelujoči člani v TOTI LAS, člani organov
- Potencialni prijavitelji in izvajalci projektov

Prednostna naloga 1.4: Spodbujanje sodelovanja in prenos znanj in izkušenj z drugimi območji*Cilji prednostne naloge:*

- *Izboljšanje možnosti dostopa do informacij o uspešno izvedenih projektih*
- *Povečati sodelovanje na izvedbi skupnih projektov (regijskih, medregijskih in čezmejnih)*

Aktivnosti:

- Prenos dobrih praks med posameznimi območji LAS v Sloveniji in v tujini
- Priprava in izvajanje skupnih projektov (več območij LAS)

Ciljne skupine:

- Potencialni prijavitelji in izvajalci projektov medregijskega in čezmejnega sodelovanja

PROGRAM 2: GOSPODARSKI RAZVOJ PODEŽELJA

V programu smo poskušali združiti različne smeri gospodarskega razvoja območja. Na eni strani želimo povečati število in kakovost lokalno tipičnih pridelkov, izdelkov in storitev ter število ponudnikov na trgu. Na drugi strani pa s tem zagotavljati kakovostna, nova in dohodkovno zanimiva delovna mesta na podeželju. Poseben poudarek bo namenjen vključevanju mladih in žensk ter invalidov, ki so pri iskanju kakovostnih delovnih mest pogosto neupravičeno odrinjeni na stranski tir. Seveda pa nista samo razvoj turizma in z njim povezane dopolnilne dejavnosti ključne za hitrejši razvoj podeželja. Razvijati bo potrebno tudi obstoječo in oblikovati novo ponudbo v vseh gospodarskih dejavnostih na podeželju. Pomemben del je tudi pridelava zdrave in neoporečne hrane in s tem pospešeno uvajanje okolju in naravi prijaznega načina kmetovanja. Za uspešen razvoj bo prav tako pomemben način, kako povezati ponudnike in dejavnosti ter zagotoviti uspešno trženje pridelkov, izdelkov in storitev podeželja v lokalnem okolju in širše.

Prednostna naloga 2.1: Razvoj turizma

Cilji prednostne naloge:

- Povečati možnosti za razvoj sonaravnega in trajnostno naravnega turizma.
- Izboljšanje povezovanja in sodelovanja turističnih ponudnikov
- Povečati skupno promocijo in trženje
- Vzpostavitev mehanizmov za nastajanje mikro in malih družinskih podjetij
- Nova javno zasebna partnerstva

Aktivnosti:

- Razvoj novih in ohranitev obstoječih turističnih produktov
- Povezovanje ponudnikov
- Skupna promocija in trženje turistične ponudbe
- Mehanizmi za vzpostavitev javno zasebnega partnerstva na podeželju

Ciljne skupine:

- Potencialni turistični ponudniki (kmetije, podjetja, društva)
- Člani TOTI LAS

Prednostna naloga 2.2: Podjetništvo na podeželju

Cilji prednostne naloge:

- Povečati število dopolnilnih dejavnosti na kmetijah
- Izboljšanje motiviranja in informiranja potencialnih podjetnikov
- Usposobiti ljudi za vodenje malih podeželskih podjetij

Aktivnosti:

- Spodbujanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah
- Motiviranje in informiranje za krepitev podjetništva
- Usposabljanje ponudnikov za razvoj ponudbe in trženja
- Pomoč pri razvoju in povezovanju podjetniških idej

Ciljne skupine:

- Nezaposleni prebivalci območja, mladi, ženske
- Člani TOTI LAS
- Nosilci kmetijskih in nekmetijskih dejavnosti na podeželju
- Podjetniki, obrtniki, potencialni podjetniki in obrtniki in drugi

Prednostna naloga 2.3. Razvoj okolju prijaznega kmetovanja

Cilji prednostne naloge:

- Povečanje števila okolju prijaznih kmetij,
- Povečanje vključevanja v integrirano pridelavo hrane
- Povečanje ponudbe in prodaje »eko« ali »bio« produktov

Aktivnosti:

- animacija lokalnega prebivalstva za uvajanja ekološke pridelave
- spodbujanje integrirane pridelave
- Osveščanje in informiranje o pomembnosti okolju prijaznega kmetovanja
- Organizacija skupnih predstavitev promocije in prodaje produktov

Ciljne skupine:

- Nosilci kmetijskih in nekmetijskih dejavnosti na podeželju
- Člani TOTI LAS
- podjetniki
- Ostali prebivalci LAS

PROGRAM 3: KAKOVOSTNO BIVANJE IN DELO NA PODEŽELJU

Za kvalitetno bivanjsko in delovno okolje bo potrebno zagotoviti primerno infrastrukturno opremljenost podeželja. Osnovne življenjske pogoje je potrebno čim bolj približati pogojem v urbanih središčih. V nasprotnem primeru bomo priča vse večjemu odseljevanju avtohtonih prebivalcev, predvsem pa mladih, ki so potencialni nosilci kmetijskih gospodarstev v prihodnje. Poleg zagotavljanja primerljivega komunalnega standarda je potrebno izboljšati dostopnost do IKT omrežij. Za kakovostno bivanje na podeželju je velikega pomena tudi dostopnost do socialnih in kulturnih dobrin, kar seveda povečuje privlačnost vaških območij.

Prednostna naloga 3.1: Osnovna infrastrukturna opremljenost podeželja

Cilji prednostne naloge:

- Povečati možnost dostopa do interneta
- Izboljšanje uporabe informacijskih tehnologij
- Izboljšanje komunalnega in prometnega standarda na podeželju

Aktivnosti:

- Zagotavljanje primerne komunalne (ceste, vodovod) infrastrukture
- Urejanje infrastrukture za podjetniške dejavnosti
- Ureditev prostorov za uporabo WI FI

Ciljne skupine:

- Lokalno prebivalstvo
- Društva na podeželju

Prednostna naloga 3.2: Infrastruktura za povezovanje na vasi

Cilji prednostne naloge:

- Izboljšanje dostopnosti do socialnih in kulturnih dobrin
- Izboljšanje pogojev za raznoliko udejstvovanje posameznikov, skupin, mladih, žena,...

Aktivnosti:

- Ureditev, obnova in gradnja večnamenskih objektov na podeželju

Ciljne skupine:

- Lokalno prebivalstvo
- Društva na podeželju, krajevne in vaške skupnosti in nevladne oblike združevanja prebivalcev

Prednostna naloga 3.3: Razvoj turistične infrastrukture

Cilji prednostne naloge:

- Vzpostavitev novih tematskih poti in povezovanje obstoječih
- Izboljšanje označenosti in prepoznavnosti ponudnikov

Aktivnosti:

- Urejanje in vzdrževanje tematskih poti
- Načrtovanje in urejanje druge turistične infrastrukture

Ciljne skupine:

- Turistična društva na podeželnju, krajevne in vaške skupnosti in nevladne oblike združevanja prebivalcev
- Turistični ponudniki, ostali subjekti na podeželnju (kmetije, podjetja)

PROGRAM 4: KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA TEMELJ IDENTITETE IN PREPOZNAVNOSTI OBMOČJA

Za ohranjanje poseljenosti in kvaliteto življenja so izjemnega pomena ustrezno razvite in dostopne družbene storitve, od otroškega varstva, osnovnega šolstva do kulturne in športne dejavnosti. Potrebno je zagotoviti izvajanje osnovnih oskrbovalnih storitev tako za otroke kot za starejše ljudi in invalidne osebe. Kvaliteto bivanja in ohranjanje živega podeželja bomo zagotavljali tudi s spodbujanjem razvoja kulturne dejavnosti na podeželnju. Razvoj in ohranjanje kulturne dediščine bo doprinesel k izboljšanju življenjskih pogojev in ustvarjanju prijaznega okolja za naseljevanje in delo ter nenazadnje h krepitvi identitete prebivalstva.

Območje LAS ima bogato in raznovrstno kulturno in naravno dediščino, ki jo je potrebno ohraniti in vključevati v turistično ponudbo območja.

Prednostna naloga 4.1: Socialno in društveno življenje na vasi

Cilji prednostne naloge:

- Spodbujanje aktivnega delovanja raznolik skupin
- Vzpostavljanje novih oblik sodelovanja na vasi
- Zagotavljanje možnosti za razvoj socialnega podjetništva
- Povečevanje vključenosti različnih skupin v socialno življenje na podeželnju

Aktivnosti:

- Spodbujanje socialnega podjetništva
- Podpora društvom pri delovanju in izvajanju njihovih aktivnosti
- Povezovanje društev in drugih institucij
- Programi povezovanja generacij

Ciljne skupine:

- Lokalno prebivalstvo (zlasti mladi, ženske, starejši prebivalci, šole, vrtci)
- Društva na podeželnju, krajevne in vaške skupnosti in nevladne oblike združevanja prebivalcev

Prednostna naloga 4.2: Revitalizacija in primerna raba naravne dediščine

Cilji prednostne naloge:

- *Ohranjanje biotske raznovrstnosti in*
- *Izboljšanje orodij za ohranitev narave dediščine*
- *Povečanje osveščenosti prebivalstva in obiskovalcev (turistov)*
- *Vključevanje naravne dediščine v razvoj novih turističnih produktov*

Aktivnosti:

- Ukrepi za Varovanje narave in razvoj zavarovanih območjih
- Osveščanje prebivalcev in obiskovalcev območja o naravnih vrednotah in pomenu ohranjanja biotske raznovrstnosti

Ciljne skupine:

- Lokalno prebivalstvo (šole in vrtci)
- Turisti
- Lastniki gozdov in nosilci kmetijske dejavnosti

Prednostna naloga 4.3: Obnova in ohranjanje kulturne dediščine

Cilji prednostne naloge:

- *Izboljšanje promocije kulturne dediščine*
- *Povečanje osveščenosti prebivalstva in obiskovalcev*
- *Vključevanje kulturne dediščine v razvoj novih turističnih produktov*

Aktivnosti:

- Ohranjanje tradicionalnih prireditev in običajev
- Prenos vrednot in tradicije na mlajšo generacijo
- Promocija kulturne dediščine in osveščanje javnosti
- Obnova in ohranitev zbirk, publikacij,..

Ciljne skupine:

- Lokalno prebivalstvo, šole, vrtci
- Društva na podeželju, krajevne in vaške skupnosti in nevladne oblike združevanja prebivalcev
- Turisti

4.3. PRIČAKOVANI REZULTATI PO POSAMEZNIH PRIORITETA/PROGRAMIH

Program 1: Organiziranost in znanje za razvoj

Rezultati:

- Uspešno delujoča LAS
- Pripravljen in sprejeti LIN LRS
- Usposobljeni prebivalci in skupine za sodelovanje in izvedbo projektov
- Uspešen prenos znanj in izkušenj na območje LAS
- Uspešno izvedeni projekti

Program 2: Gospodarski razvoj podeželja

Rezultati:

- Vzpostavljen sistem skupnega trženja in promocije turističnih produktov
- Vzpostavljena javno-zasebna partnerstva
- Povezani ponudniki turističnih storitev
- Razvite nove dopolnilne dejavnosti
- Usposobljeni podjetniki za razvoj
- Nova delovna mesta na podeželju
- Večje število okolju prijaznih kmetij
- Vzpostavljen sistem trženja lokalnih proizvodov
- Prepoznavni lokalni produkti

Program 3: Kakovostno bivanje in delo na podeželju

Rezultati:

- Večja in bolj učinkovita uporaba IKT
- Izboljšana infrastruktura za razvoj podjetništva
- vzpostavljene nove tematske poti
- Izboljšana turistična komunalna infrastruktura
- Obnovljeni večnamenski objekti na podeželju

Program 4: Kulturna in naravna dediščina temelj identitete in prepoznavnosti območja

Rezultati:

- Povečano aktivno delovanje društev in skupin
- Izboljšana infrastruktura za razvoj socialnega podjetništva
- Ohranjena medgeneracijska solidarnost
- Večja osveščenost prebivalstva o pomenu naravne in kulturne dediščine
- Ohranjena raznolikost podeželskega območja
- Ohranjene tradicionalne prireditve
- Povečano zavedanje o pomenu lokalnega in medregijskega sodelovanja in identitete
- Obnovljene in ohranjene etnološke zbirke

4.4. PREDNOSTNE NALOGE LRS PO CILJIH IN UKREPIH H KATERIM PRISPEVAJO

Cilji, programi in prednostne naloge iz LRS bodo posredno podpirali vse ključne cilje iz Uredbe Sveta EU in Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja 2007-2013.

Prednostne naloge iz LRS	Cilji in prednostne naloge NSN razvoja podeželja ter Programa razvoja podeželja RS 2007 - 2013
1.1 Delovanje LAS in promocija lokalne razvojne strategije	4. os Leader: Krepitev lokalnih razvojnih pobud - Leader <i>Vodenje lokalnih akcijskih skupin, pridobitev strokovnih znanj in animacija območja</i> Cilji prednostne naloge so: - vključevanje civilne družbe in zainteresirane javnosti v lokalne akcijske skupine ter načrtovanje in uresničevanje celovitega razvoja na lokalni ravni, - zagotovitev partnerstev med subjekti javnega in zasebnega prava z upoštevanjem pristopa »od spodaj navzgor« pri pripravi in izvajanju LRS,

	- usposobitev za upravljanje lokalnih akcijskih skupin, - podpora delovanju lokalnih akcijskih skupin (LAS).
1.3 Izvajanje lokalne razvojne strategije	4. os Leader: Krepitev lokalnih razvojnih pobud - Leader <i>Izvajanje lokalnih razvojnih strategij</i> Cilja prednostne naloge sta: - samostojno odločanje v okviru LAS pri izbori in izvedbi projektov in aktivnosti, ki izhajajo iz LRS, in - podpora izvajanju prednostnih projektov.
1.4 Spodbujanje sodelovanja in prenos znanj in izkušenj z drugimi območji	4. os Leader: Krepitev lokalnih razvojnih pobud - Leader <i>Spodbujanje medregijskega in čezmejnega sodelovanja</i> Cilj prednostne naloge je: - spodbujanje povezovanja podeželskih območij, ki imajo podobne razvojne možnosti in potrebe, da skupaj izvajajo razvojne projekte, izmenjujejo znanje in izkušnje ter tako pripomorejo k bolj učinkovitemu izvajanju lokalnih razvojnih strategij.
2.1 Razvoj turizma 2.2 Podjetništvo na podeželju	3. os: Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva <i>Spodbujanje dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah</i> Cilj prednostne naloge je: - aktiviranje podjetniških potencialov na podeželju s spodbujanjem dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah.
2.2 Podjetništvo na podeželju	3.os: Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva <i>Spodbujanje ustanavljanja in razvoja mikropodjetij, ki temeljijo na konkurenčnih prednostih podeželja</i> Cilj prednostne naloge je: - aktiviranje podjetniških potencialov na podeželju s

	spodbujanjem ustanavljanja in razvoja mikropodjetij na podeželju.
3.1 Osnovna infrastrukturna opremljenost podeželja 3.2 Infrastruktura za povezovanje na vasi	3. os: Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva <i>Podpore obnovi in razvoju vasi</i> Cilja prednostne naloge sta: - ožvitev vaških jeder, površin, infrastrukture in povezav znotraj naselij ter - obnova in izgradnja večnamenskih objektov, izgradnja javnih objektov in prostorov, z namenom izboljšanja družbenih, kulturnih in drugih aktivnosti na vasi.
3.3 Razvoj turistične infrastrukture 4.2 Revitalizacija in primerna raba naravne dediščine 4.3 Obnova in ohranjanje kulturne dediščine	3. os: Izboljšanje kakovosti življenja na podeželju in spodbujanje diverzifikacije podeželskega gospodarstva <i>Podpore za ohranjanje in izboljšanje dediščine podeželja</i> Cilja prednostne naloge sta: - obnova naravne in kulturne dediščine, ki lahko služi opravljanju raznih storitev in prispeva k višji kakovosti življenja na podeželju, - spodbujanje turizma z urejanjem tematskih poti in ostale potrebne infrastruktura.
2.3 Razvoj okolju prijaznega kmetovanja	2. os: Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks <i>Izvajanje okolju prijaznih kmetijskih praks</i> Cilji prednostne naloge so: -I - Zmanjšanje negativnih vplivov na območje, Ekološko kmetovanje -II - Ohranjanje naravnih danosti, biotske raznovrstnosti, rodovitnosti tal in tradicionalne kulturne krajine -III - Varovanje zavarovanih območij
1.2 Usposabljanje za razvoj 4.1 Socialno in društveno življenje na vasi	1. os: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja <i>Ukrepi za dvig usposobljenosti in krepitev človeškega potenciala v kmetijstvu in gozdarstvu</i> <i>Usposabljanje za delo v kmetijstvu in gozdarstvu</i> Cilj prednostne naloge je:

	- dvig ravni usposobljenosti za delo v kmetijstvu in gozdarstvu z namenom povečati razvojno sposobnost kmetij in prispevati k dvigu dodane vrednosti v kmetijstvu in gozdarstvu.
2.3 Razvoj okolju prijaznega kmetovanja 2.2 Podjetništvo na podeželju	1. os: Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja <i>Prestrukturiranje fizičnega kapitala v kmetijstvu ter spodbujanje inovativnosti</i> Cilji prednostne naloge so - posodabljanje kmetijskih gospodarstev, - izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov, - dodajanje vrednosti kmetijskim in gozdarskim proizvodom, - razvoj kmetijske in zemljiške infrastrukture, povezane z razvojem in predelavo kmetijskih proizvodov s ciljem pospešiti prestrukturiranje kmetijskih gospodarstev in živilsko predelovalnih obratov ter tako prispevati k večji učinkovitosti gospodarjenja.

Usklajenost z RRP za Podravje za obdobje 2007 – 2013

Prav tako so programi in ukrepi usklajeni z Regionalnim razvojnim programom za Podravje za obdobje 2007 – 2013. Glavni program v RRP-ju se je imenoval:

Celostni razvoj podeželja s povečanjem konkurenčnosti kmetijstva in gozdarstva.

Skupna značilnost našega podeželja je pomanjkljiva in predvsem premalo raznovrstna gospodarska infrastruktura ter z njo povezano pomanjkanje kakovostnih delovnih mest. To sta tudi pglavitna vzroka za zaostajanje podeželja.

Podeželje nima jasne vizije in strategije razvoja. Nizka je tudi stopnja povezovanja in pripravljenosti za sodelovanje. Prestrukturiranje kmetijske proizvodne in gozdarske panoge ni doseglo želenih ciljev, kar se odraža v nizki konkurenčnosti in počasnejšem razvoju. Premalo je diverzifikacije dejavnosti na kmetijah, kar bi kmetijam zagotavljalo potreben dodaten dohodek in večjo konkurenčnost. Velik del kmetijskih zemljišč se nahaja v območjih z omejenimi pogoji in možnostmi za kmetijsko dejavnost.

Klimatske spremembe vse bolj vplivajo na povzročanje nepredvidljive škode v kmetijem in gozdarskem sektorju.

Nezadostna osnovna infrastruktura, pomanjkljive storitvene dejavnosti in majhne (ali nikakršne) zaposlitvene možnosti sili vse več mladih v izseljevanje v večja urbana središča. Prisoten je tudi neuravnotežen razvoj IKT-ja in e-vsebin.

CILJI PROGRAMA:

- spodbujanje k celostnemu razvoju podeželja v povezovanju razvojnih akterjev v regiji pri načrtovanju in izvajanju strategij razvoja podeželja ob upoštevanju Lizbonske strategije in načel trajnostnega razvoja za izboljšanja kakovosti življenja na podeželju:
 - prilagajanje bolj tržno usmerjenemu kmetijstvu
 - zvišanje ravni zaposlitvene in gospodarske dejavnosti kmetijstva in gozdarstva
 - spodbujanje in pospeševanje razvoja (mikro)podjetništva
 - javno zasebno partnerstvo
 - uvajanje in uporaba IKT
 - izboljšanje lokalne infrastrukture
 - okoljevarstveno upravljanje zemljišč
- Izboljšanje konkurenčnosti in okoljske uspešnosti kmetijstva in gozdarstva
- Vzpostavljane razvojnih partnerstev med mesti in podeželjem
- Usposabljanje nosilcev kmetijske dejavnosti o možnostih in načinu pridobivanja finančnih sredstev za razvoj iz strukturnih, kohezijskih in drugih skladov.

5. STRATEGIJO ZA IZVEDBO

5.1 OPIS PRIPRAVE STRATEGIJE PO PRISTOPU »OD SPODAJ NAVZGOR«

Lokalna razvojna strategija se je oblikovala v letu 2008. Dejansko pa je poskušala biti nadaljevanje procesa priprave in izvajanja RPP za dve območji v Podravju. Strategija se je prilagajala novim usmeritvam MKGP glede organiziranosti za izvajanje pristopa Leader v Sloveniji in spoznanjem, ki smo jih pridobili pri izmenjavi izkušenj pri pripravi in izvajanju RRP za Podravje in kontaktih s izkušnjami v tujini. Pri oblikovanju LRS smo od vsega začetka upoštevali ključno značilnost pristopa Leader, da se namreč strategija pripravlja skupaj s prebivalci in da upošteva lokalne razmere, težave in razvojne vire. V času izvajanja RPP je bilo partnerstvo še šibko, delovanje LAS za razvoj pa bo omogočilo bolj trdna interesna, poslovna in razvojna partnerstva na območju ter usklajeno in organizirano izvajanje LRS in projektov Leader.

Sočasno s pripravo Lokalne razvojne strategije so potekale tudi priprave na formalno pravno ustanovitev Lokalne Akcijske Skupine. Po pridobitvi soglasja za pričetek aktivnosti smo po posameznih lokalnih skupnostih opravili več srečanj s ciljem pristopa k ustanovitvi partnerstva. Pismo o nameri je tako podpisalo 5 lokalnih skupnosti in sicer: občina Duplek, občina Kungota, občina Pesnica, občina Šentilj in Mestna občina Maribor. K partnerstvu smo povabili tudi pripravljavce Programov razvoja podeželja na širšem interesnem območju, saj lokalne skupnosti niso zmogle skupnega konsenza o pripravi ene LRS, ki bi obsegalo območje priprave RPP. Nekaj lokalnih skupnosti je pristopilo k pripravi samostojne lokalne akcijske skupine, ena ni pristopila, dve pa sta zaradi principa zaokrožene ozemeljske celovitosti ostale izven interesnega območja.

Zaradi priprave skupne vizije, prednostnih programov in nalog smo organizirali dve delovni srečanja. Ostali del strategije pa smo pripravljali v manjši skupini različnih predstavnikov vseh treh sektorjev. V pripravo so se v skladu z svojimi interesi občasno vključevali tudi ostali zainteresirani posamezniki in skupine. Glede na že prej omenjene težave z iskanjem skupnih interesov smo delovali po načelu, da je celoten proces nastajanja strategije odprt za vse zainteresirane. Držali smo se že preizkušene prakse, da kar ljudje gradijo od začetka tudi kasneje podpirajo. Ker gre za pripravi strateških dokumentov za izrazit več sektorski pristop smo poskušali pritegniti čim bolj raznolike deležnike, ki se le tako lahko dopolnjujejo. Pri nastajanju dokumenta smo opravili tudi delovne razgovore s »sosednjimi Lokalnimi akcijskimi skupinami in z veseljem ugotavljali njihovo pripravljenost za projektno sodelovanje v izvedbeni fazi. Risali so se skupni možni projekti, saj je območje glede turistične ponudbe dokaj enovito. Tudi težave s katerimi se posamezna območja srečujejo so dokaj podobne in nakazujejo podobne in včasih tudi skupne načine reševanja. V razpravah so se jasno kazali tudi dvomi v možnosti izvedbe dokaj ambiciozno nastavljenih ciljev. Glede na pozitivne in negativne izkušnje iz preteklih sodelovanj v različnih razvojnih projektov je jasno, da bodo uspešni in učinkoviti samo tisti projekti, ki bodo izkazovali širši skupni interes in ki bodo imeli jasno postavljene dosegljive cilje ter zagotovljena potrebna lastna sredstva. Zaradi tega bo izrednega pomena priprava realnih izvedbenih načrtov, izbor usposobljenih nosilcev ter upoštevanje starega pravila, da se vsaka, še tako dolga pot vedno prične s prvim »čvrstim« korakom. Velik pomen pri mobilizaciji in motiviranju deležnikov imajo raznolika komunikacijska orodja, od pisnih dokumentov, spletnih strani, člankov v javnih medijih do vsakodnevnega osebnega komuniciranja.

Dolgoročni učinki strategije

Izvajanje LRS bo imelo pozitivne učinke na povečanje konkurenčnih sposobnosti podeželskih območij, povečanje kakovosti življenja na podeželju ter prepoznavnost območja tako znotraj Slovenije kot v širšem evropskem prostoru.

Uspešno uresničevanje razvojne vizije in strateških ciljev LRS bo z

doseženimi rezultati in učinki bistveno pripomoglo k povečanju več funkcionalnosti kmetijstva in podeželja ter ohranitvi poseljenosti obmejnega in gričevnatega dela območja.

Ciljne skupine po prednostnih nalogah LRS

Ciljne skupine, ki bodo vključene v izvajanje strategije ter bodo neposredni in/ali posredni koristniki učinkov njenega izvajanja, so iz vseh treh sektorjev družbene strukture: ekonomskega in javnega sektorja ter civilne družbe. Prednostno bodo v oblikovanje in izvajanje projektov vključene naslednje skupine prebivalcev: kmetijska gospodarstva, lastniki enot dediščine, mladi, ženske, starejši ljudje, upokojenci, lastniki gozdov, brezposelni in nosilci projektnih idej, ter pravne osebe : turistični ponudniki, obstoječa in nova podjetja, institucije podpornega okolja, društva, zveze in združenja s področja kmetijstva, turizma, dediščine, sociale in stanovskega povezovanja, šole in izobraževalne ustanove, nevladne organizacije, vaške in krajevne skupnosti ter občine.

Ne glede na katere ciljne skupine posamezna prednostna naloga neposredno vpliva, so ob vsakem projektu prisotni tudi posredni vplivi na različne podeželske strukture. Dolgoročno pričakujemo, da bodo pozitivne učinke izvajanja strategije občutile vse starostne in interesno različne skupine prebivalcev in pravnih subjektov na podeželju.

Ne glede na številne ciljne skupine bodo temeljni nosilci razvojnih aktivnosti kmetijska gospodarstva, obstoječa in nova podjetja na podeželju, institucije podpornega okolja (razvojne in strokovne institucije), lokalne skupnosti (občine in krajevne skupnosti), društva in zveze društev ter lokalno prebivalstvo.

Preglednica 33: seznam delavnic in delavnih srečanj za ustanovitev LAS in pripravo LRS

DATUM	TEMA	KRAJ	VABLJENI
31.03.2008	Sestanek z občinami na temo ustanovitve LAS in pripravo LRS (uvodna predstavitev LAS in možnosti dogovora o sodelovanju)	MO Maribor	Predstavniki občin
10.06.2008	Delavnica/delovni sestanek – pravne podlage LAS, priprava LRS	MRA	Operativna delovna skupina
19.06.2008	Predstavitev programa LEADER, LAS, vključevanje v pripravo LRS	Kulturna dvorana Pernica	Širša zainteresirana javnost

18.09.2008	Predstavitev vizije, ciljev, programov in ukrepov, možen nabor projektov	Dvorana Občine Kungota	Vsi, ki so izrazili interes po sodelovanju in aktivnem vključevanju iz območja občin Pesnica, Kungota, Šentilj
19.09.2008	Predstavitev vizije, ciljev, programov in ukrepov, možen nabor projektov	MRA	Vsi, ki so izrazili interes po sodelovanju in aktivnem vključevanju iz območja občin Duplek in MO Maribor
23.11.2008	Predstavitev strukture LAS – Organov, dogovor o članih odborov in priprava LRS	MRA	Ožja operativna skupina, izbrana po izraženem interesu
13.11.2008	Ustanovni zbor TOTI LAS	Hotel Habakuk	Vsi zainteresirani
1.12.2008	I. Seja Upravnega odbora	MRA	Člani UO in upravljavci
16.12.2008	II. Seja Upravnega odbora	MRA	Člani UO in upravljavci

5.2 TERMINSKI NAČRT ZA DOSEGANJE CILJEV

Lokalna akcijska skupina TOTI LAS je bila ustanovljena v mesecu novembru letošnjega leta. Na ustanovni skupščini je bilo preko 40 zainteresiranih posameznikov in predstavnikov različnih skupin javnega, ekonomskega in zasebnega sektorja. Ustanovitelji so po sprejemu in podpisu Ustanovne pogodbe izvolili tudi vse potrebne organe, finančnega vodjo, določili upravljavca, ime in letno članarino.

TOTI LAS ima svoj ločen podračun pri Mariborski razvojni agenciji, ki je bila določena za upravljavca. Lokalna razvojna strategija je pripravljena za obdobje 2007 – 2013 in je bila potrjena na seji Upravnega odbora.

TOTI LAS se bo še v letu 2008 prijavil na javni razpis MKGP-ja z namenom pridobitve statusa delujoče LAS.

Upravni odbor je na svoji prvi seji imenoval podpredsednika, razpravljal o vlogi in pomenu komisije za ocenjevanje in izbor projektnih predlogov ter razpravljal o kriterijih za ocenjevanje in izbiro projektov.

Preglednica 34: Terminski načrt izvajanja LRS

AKTIVNOSTI	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pripravljalno obdobje								
Ustanovitev LAS								
Priprava strategije								
Kandidiranje na razpis in pridobitev statusa LAS								
vzpostavitev delovanja								
Izvajanje strategije								
animiranje in informiranje lokalnih akterjev								
poziv za projektne ideje								
zbiranje in ocenjevanje projektov								
izvajanje projektov								
monitoring in poročanje o izvajanju in napredku								
spremljanje izvajanja								
vsebinsko in finančno spremljanje								
priprava letnih poročil								
poročanje LEADER pisarni								
Vrednotenje								
1x letno								
končno - ob zaključku programskega obdobja								

5.3 OCENA INOVATIVNIH IN OBSTOJEČIH AKTIVNOSTI

Lokalna razvojna strategija je nadaljevanje dveh Programov razvoja podeželja na širšem območju katere osnova je skupna tradicija in prepoznana lokalna identiteta. Z izdelavo Lokalne razvojne strategije smo opredelili glavne cilje in vizijo območja ter ključne prioritete in aktivnosti v naslednjem programskem obdobju.

To je dobra osnova za pripravo Letnih izvedbenih načrtov, ki bodo zajeli vse glavne projekte. Ena od temeljnih načel programa Leader je inovativnost v pristopu in izvajanju aktivnosti. Ker gre za manj razvita območja bomo inovativnost poskušali zagotavljati tako pri organizaciji Lokalne akcijske skupine kot pri izvajanju projektov. S prenosom modelov dobre prakse in nekaterih izkušenj iz razvitejših okolij bomo poskušali na našem območju uvajati nove in inovativne pristope v promociji in trženju proizvodov ter turističnih produktov. Pri tem bomo v skladu z našimi možnostmi in dovzetnostjo raznolikih deležnikov poskušali uvajati večjo uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij brez katerih si danes več ne moremo predstavljati našega življenja. Z vključevanjem strokovnjakov iz biotehnične fakultete in Kmetijsko-gozdarskega zavoda bomo zagotavljali čim lažji in hitrejši

prenos znanja in inovativnih rešitev v vsakodnevna prizadevanja za trajnostni razvoj podeželja. Pri vsem zapisanem pa se je potrebno zavedati da je podeželsko območje še vedno zelo tradicionalno in za tovrstne »inovacije« nima prevelikega posluha.

5.4 PRENOSLJIVOST STRATEGIJE NA DRUGA OBMOČJA

LRS za območje TOTI LAS je delno prenosljiva tudi na druga sosednja območja, saj nas z njimi povezujejo bolj ali manj podobne razvojne težave in priložnosti. Zaradi tega se lahko prenašajo nekatere izkušnje sodelovanja s prebivalci ter vključevanja javnega sektorja (občin, institucij podpornega okolja), nevladnih organizacij in posameznikov v pripravo in izvajanje razvojnih programov. Glede na dejstvo da so bili na širšem območju izdelani RPP -ji, ki pa kasneje niso pokrivali območij novoustanovljenih Las-ov je to še toliko bolj primerljivo.

Strategija je delno prenosljiva je tudi v smislu predlogov rešitev za razvojne probleme na demografsko ogroženih in ekonomsko šibkih območjih, ki imajo relativno ohranjeno naravno okolje in bogato kulturno dediščino ter niso urbanizirana in industrijsko razvita. Prav tako je LRS prenosljiva v vsebinah, ki se tičejo iskanja odgovorov na razvojne izzive na varovanih in zavarovanih območjih ter vključevanja lokalno tipičnih kmetijskih pridelkov in izdelkov v lokalno gostinsko in turistično ponudbo. Prenosljiva so tudi znanja iz postopkov zaščite lokalno tipičnih izdelkov v okviru nacionalne sheme kakovosti.

V Sloveniji je večino območjih primernih za prenos znanj in metod priprave in uresničevanja LRS, ki jih ima TOTI LAS za razvoj oziroma njeni ključni partnerji.

Konkretna znanja in izkušnje, ki jih območje LAS za razvoj posreduje drugim območjem so: različne metode dela s prebivalci na delavnicah, koordinacija in sodelovanje partnerjev pri pripravi in izvajanju razvojnih projektov, povezovanje različnih panog med seboj, priprava programov usposabljanj za podeželsko prebivalstvo in posamezne ciljne skupine, izvajanje študijskih krožkov, izvajanje programov vseživljenjskega učenja, oblikovanje, saj imajo ustanovitelji TOT LAS in partnerji v projektih veliko izkušenj na tem področju (KGZ, Center za usposabljanje in razvoj človeških virov). Zaradi dobrih izkušenj, ki smo jih pridobili v zadnjih 10 letih aktivnega sodelovanja in izvajanja skupnih projektov s partnerji iz sosednje Avstrije lahko s svojim znanjem veliko pomagamo obmejnemu območju povsod po Sloveniji.

5.5 OCENA TRAJNOSTI STRATEGIJE

Trajnostno naravnost Lokalne Razvojne Strategije izkazujejo njeni cilji in nameni, ki so vsi bolj ali manj dolgoročno naravnani. Načrtovani programi in predvidene aktivnosti so usmerjene k doseganju rezultatov, ki bi naj imeli trajne učinke na razvoj celotnega območja in širše. Z razvojem novih delovnih mest, načinov sodelovanja in povezovanja, drugačnih oblik organiziranosti, uvajanju novih pristopov, večji prepoznavnosti in predvsem večji ekonomski, socialni in okoljski varnosti prebivalcev bomo vplivali na izboljšanje pogojev za kakovostno življenje na podeželju. Večina programov nima »roka trajanja« in bo zahtevala kontinuirano delovanje tudi po preteku programskega obdobja 2007 – 2013.

5.6 OPIS MOŽNIH RAZPOLOŽLJIVIH FINANČNIH VIROV ZA IZVAJANJE STRATEGIJE

Možni viri financiranja delovanja LAS in izvajanja Lokalne razvojne strategije:

- Občinski viri – proračun občin ustanoviteljic
- Članarina članov
- Sredstva Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano:
 - o Ukrepi 1. osi – Izboljšanje konkurenčnosti kmetijskega in gozdarskega sektorja
 - o Ukrepi 2. osi - Izboljšanje okolja in podeželja
 - o Ukrepi 3. osi - Kakovost življenja na podeželju in diverzifikacija podeželskega gospodarstva
 - o Ukrepi 4. osi – LEADER
- Nepovratna sredstva iz razpisov različnih ministrstev (MOP, MG, MK, MDDS, MŠŠ) in skladov
- Povratna sredstva bank – ugodnejši najemi kreditov
- Sredstva gospodarskih družb
- Zasebni viri

LAS bo financirala delovanje, pridobivanje dodatnih strokovnih znanj in za animacijo območja iz sredstev proračunov občin, pripadajočega deleža s strani MKGP in članarin.

Projekte, ki bodo s strani organov Las izbrani za izvajanje, financirajo nosilci projektov, s pomočjo partnerjev v projektu. Po zaključku projekta in plačilu s strani nosilca, bo LAS pripravil zahtevek za povračilo in ga poslal na Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Las nato na podlagi sklenjene pogodbe ob začetku projekta, nosilcu nakaže sredstva.

LAS si bo prizadevala sredstva za uresničevanje Lokalne razvojne strategije pridobiti tudi iz drugih razpoložljivih virov, pri čemer bo izvajala nadzor nad namensko porabo in preprečevanjem zlorab.

5.7 OPIS SPREMLJANJA IN OCENJEVANJA IZVEDBE STRATEGIJE, KRITERIJI IN KAZALNIKI

S sprotnim spremljanjem in ocenjevanjem izvajanja strategije bomo ugotavljali, ali se sredstva porabljajo pravilno in namensko ter ali se dosegajo načrtovani cilji in rezultati. Zelo pomembno bo sprotno spremljanje izvajanja posameznih projektov v okviru letnega potrjenega finančnega okvira LAS, saj se bom s tem lahko izognili ali pa vsaj zmanjšali možnosti napak in kasnejših težav pri povračilu stroškov za izvedbo projektov.

Mariborska razvojna agencija bo kot upravljavec LAS odgovorna za spremljanje izvajanja posameznih projektov in napredovanje na projektih, za izvajanje administrativne kontrole, za spremljanje in vrednotenje izvajanja strategije in poročanje pisarni LEADER. Spremljanje in ocenjevanje izvajanja LRS se bo izvajalo enkrat letno.

Nosilci in vodje posameznih projektov bodo, ne glede na to, ali je nosilec projekta LAS ali druga pravna oseba, dvakrat letno poročali Upravnemu odboru LAS o učinkovitosti izvajanja projektov, doseganju zastavljenih ciljev in rezultatov ter o časovnem terminskem izvajanju.

V okviru strokovno – podpornega dela aktivnosti bo v podporo upravljavcu LAS deloval Upravni odbor LAS ter drugi člani LAS, ki imajo izkušnje na določenih področjih.

Za spremljanje in vrednotenje učinkov, rezultatov in vplivov so bili opredeljeni osnovni kazalniki. Za vrednotenje nekaterih posameznih projektov bodo izvedene tudi druge oblike kakovostnega vrednotenja, predvsem za rezultate in učinke, ki jih ni mogoče meriti neposredno s posameznimi enotami merjenja (število projektov, udeležencev na delavnicah, izobraževanjih ...)

Kot je zapisano v Smernicah in priporočilih za izvajanje pristopa Leader v Republiki Sloveniji v programskem obdobju 2007–2013 (MKGP, 2008), se kazalniki spremljanja uporabljajo za izdelavo sistema spremljanja izvajanja prednostnih nalog in celotne LRS. Kazalniki se delijo na:

- ❖ **Izhodiščne vrednosti**, ki služijo za natančno spremljanje in vrednotenje. Predstavljajo izhodiščno stanje pred začetkom izvajanja programa. Če se v preteklosti neka aktivnost oziroma dejavnost ni izvajala, je izhodiščna vrednost nič.
- ❖ **Ciljne vrednosti** so številčno ovrednoteni kazalniki rezultatov in

kazalniki učinka, s katerimi prikažemo želeno stanje po koncu izvajanja programa.

- ❖ **Kazalnike rezultatov**, ki se nanašajo na neposreden in takojšen učinek, ki ga ustvari program.
- ❖ **Kazalnike učinka**, ki predstavljajo posledice programa preko njegovega neposrednega in takojšnjega vpliva na naslovnike ali prejemnike. Učinki se delijo v dve kategoriji; „posebni učinki“, ki se pojavijo čez določen čas, vendar so neposredno povezani s sprejetimi ukrepi in „skupni učinki“, ki dolgoročno vplivajo na širše prebivalstvo oziroma območje LRS.
- ❖ **Kazalnike vnosa**, ki opredelijo strukturo financiranja posameznega projekta ali prednostne naloge(delež javnih sredstev, delež zasebnih in lokalnih sredstev).
- ❖ **Kazalnike vrednotenja**, ki so izhodišče za analizo učinkovitosti programov glede doseganja njihovih ciljev. Upoštevajo kazalnike neposrednih rezultatov in učinkov ter dodatne ocene uspešnosti izvajanja in vplivov strategije na razvoj območja LAS.

V omenjenih Smernicah (MKGP, 2008) so opredeljeni kazalniki na ravni programa za 4. os LEADER, ki jih morajo vse LAS obvezno spremljati in o njih letno poročati LEADER pisarni. Sicer pa bo LAS za oceno svojega delovanja in uspešnosti partnerstva ter za spremljanje in vrednotenje projektov opredelil svoje specifične kazalnike. Vsak projekt bo imel vsaj en merljiv kazalnik, s katerim se bo ugotavljal njegov prispevek k razvoju območja in ekonomska upravičenost.

V spodnjih tabelah so predstavljeni obvezni in specifični kazalniki za vrednotenje uspešnosti izvajanja LRS po prednostnih nalogah in programih. Kjer ni drugače označeno, je izhodiščna vrednost leto 2008, ciljna pa leto 2013.

Kazalniki na ravni strategije		
<i>Opis kazalnika</i>	<i>Izhodiščna vred. 2008</i>	<i>Izhodiščna vred. 2013</i>
Št. projektov iz pobude LEADER	0	30
Število projektov medregijskega sodelovanja	0	5
Število ustvarjenih del. mest	0	15

PROGRAM 1: ORGANIZIRANOST IN ZNANJE ZA RAZVOJ		
<i>Prednostna naloga 1.1: Delovanje LAS in promocija lokalne razvojne strategije</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število delujočih LAS	0	1
Število vključenih v animacijske, izobraževalne in informacijske dogodke	0	2000
Število novih članov LAS	33	60
<i>Prednostna naloga 1.2: Usposabljanje za razvoj</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število delavnic za usposabljanje	0	20
Število usposobljenih vodij projektov	0	10
<i>Prednostna naloga 1.3: Izvajanje lokalne razvojne strategije</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število pripravljenih projektov	0	50
Število izvedenih in sofinanciranih projektov	0	30
<i>Prednostna naloga 1.4: Spodbujanje sodelovanja in prenos znanj in izkušenj z drugimi območji</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število projektov medregijskega sodelovanja	0	5
Število projektov čezmejnega sodelovanja	0	3
PROGRAM 2: GOSPODARSKI RAZVOJ PODEŽELJA		
<i>Prednostna naloga 2.1: Razvoj turizma</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število skupnih aktivnosti za skupno promocijo in trženje	0	6
Število novih produktov	0	6
Število novih partnerstev	0	5
Število novih promocijskih materialov	0	8
Število novih nočitev na območju LAS		
<i>Prednostna naloga 2.2: Podjetništvo na podeželju</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novo registriranih dopolnilnih	0	30

dejavnosti		
Število novih podjetniških in obrtniških dejavnosti	0	15
Število usposabljanj za razvoj podjetništva na podeželju	0	12
<i>Prednostna naloga 2.3: Razvoj okolju prijaznega kmetovanja</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število ekoloških kmetij	22	30
Število na novo vključenih v integrirano kmetijstvo	0	20
Število usposabljanj o pomenu okolju prijaznega svetovanja	0	12
Število vključenih v izobraževalne in informacijske aktivnosti	0	50
PROGRAM 3: KAKOVOSTNO BIVANJE IN DELO NA PODEŽELJU		
<i>Prednostna naloga 3.1: Osnovna infrastrukturna opremljenost podeželja</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih prostorov z dostopom do interneta	0	6
Število usposobljenih za uporabo IKT	0	200
<i>Prednostna naloga 3.2: Infrastruktura za povezovanje na vasi</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih in obnovljenih večnamenskih objektov	0	3
Število prebivalcev koristnikov v novih, obnovljenih večnamenskih objektih	0	2000
<i>Prednostna naloga 3.3: Razvoj turistične infrastrukture</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število na novo urejenih tematskih poti	0	4
Število novih turističnih objektov	0	10
Število novih turistično informacijskih točk	0	3
PROGRAM 4: KULTURNA IN NARAVNA DEDIŠČINA TEMELJ IDENTITETE IN PREPOZNAVNOSTI OBMOČJA		
<i>Prednostna naloga 4.1: Socialno in društveno življenje na vasi</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število socialnih podjetij	0	4

Število srečanj namenjenih druženju raznolikih skupin	0	15
Število strokovnih srečanj, namenjenih društvom, skupinam in lokalnim skupnostim	0	10
<i>Prednostna naloga 4.2: Revitalizacija in primerna raba naravne dediščine</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število projektov ozaveščanja o pomenu varovanja naravne dediščine	0	3
Število projektov varovanja naravne dediščine	0	2
<i>Prednostna naloga 4.3: Obnova in ohranjanje kulturne dediščine</i>		
Kazalniki	Izhodiščna vrednost	Ciljna vrednost
Število novih projektov, ki vplivajo na ohranitev kulturne dediščine	0	3
Število obnovljenih objektov kulturne dediščine	0	3

Za konec

S pripravo LRS se zaključujejo nekaj letna prizadevanja posameznih lokalnih skupnosti, strokovnih institucij, nevladnih organizacij, posameznikov in podjetnikov za nov pričetek novega razvojnega ciklusa širšega podeželskega prostora. Proces, ki je pred nami, bo pokazal ali smo sposobni skupaj, z ramo ob rami in z vsem svojim znanjem in idejami vzpostaviti nova in obnoviti stara razvojna partnerstva, ki bodo s sodelovanjem in zaupanjem ter z novimi pristopi in uporabo sodobnih komunikacijskih tehnologij zagotavljali trajnostni razvoj našega podeželja seveda ob upoštevanju in spoštovanju naravne in kulturne dediščine. Razlogov, ki bi zavirali ali celo negativno vplivali na celoten bodoči proces skorajda ni mogoče prepoznati. Pristop »od spodaj navzgor«, ki pomeni predvsem aktivno sodelovanje in vključevanje vseh zainteresiranih je dovolj velika »varovalka« za pravo pot. Tudi tukaj pa velja kot že mnogokrat do sedaj: »Vsaka še tako dolga in pomembna pot se prične s prvim korakom.«

Prvi korak je pred nami, naredimo ga skupaj!